

Leto 17. Številk 294.

U Ljubljani, v sredo 25. decembra 1924.

Cena Din 3-

SLOVENSKI NAROD

zahaja vsak dan po poletini, izvza nih mesejev in praznikov. — Inserati: do 30 petit à 2 D, do 100 vrst 2 D 50 p, večji inserati petit vrsta 4 D; novice, poslano, izjave, reklame, preklici beseda 2 D. — Popust po dogovoru. — Inseratni davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja letno v Jugoslaviji 240 D, za inozemstvo 360 D

Upravnštvo: Knaslova ulica štev. 5, pristite. — Telefon štev. 304.

Uredništvo: Knaslova ulica štev. 5, I. nadstropje. — Telefon štev. 34.

Poštnina plačana v gotovini.

Jugoslovstvo je humanizem.

Najprvo so bili Jugosloveni tisti omadinci pred svetovno vojno, ki so rekli: Želimo prož od Avstrije, hočemo se zavarovati pred nacionalno smrtjo in panromanizmom na ta način, da se združimo s Srbi in Hrvati v eno državo. Reki so tudi: Smo en narod. In res smo bili en narod, čim se je pojavi med Slovenci, Hrvati in Srbi eno a' i več skupnih stremlej. Ena tako skupno stremlej je bila skupna država, Jugoslavija. Drugo tako stremlej je oznanjal pokojni Jovan Skerlič, ki je razlagal evangelij skupnega književnosti, pri čemer je misl solidarno književno in medsebojno, poglobljeno duševno produkcijo. Tudi to je bilo Jugoslovstvo, ki se ni kosalo z nobenom etnično resnicijo. Želeli državno samostalnost in zajedniško duševno življenje, da si ohranimo svojo slovensko bistvo in da ga razvijemo v velik, s mostalem teh med evropskimi kulturami, to je idealizem!

Izbruhnila je svetovna vojna, nji je sledila Jugoslavija. Prišli so gospodarski krogi in so rekli: Ze par mesecov in let svetobnega samostalnega državnega življenja, to se pravi samostojega gospodarskega udejstvovanja dokazuje, da je za Slovene, Hrvate in Srbe Jugoslavija neprerečljiva gospodarska dobrobit. Ket Jugosloveni smo tudi gospodarsko velik narod, ki bomo doma producirali vse predmete svojega konzuma in nas zmanjšati na bo več izkorisčiti, kakor pred vojno, ko smo životali kot beraški komisarji agenti in razprodajali tuji, nemški industriji in trgovini. Danes imamo Srbje, Hrvate in Slovence te trgovce, večindustrije, bordanje, železno industrijo, bordske sindikate, široko morje, ki odpira jugoslovenskemu gospodarstvu nepregledno bodočnost! Gospodarski krogi pravijo: Za nas je Jugoslovstvo gospodarska zahteva po skupni in gospodarsko ter politično enotni državi, ker le v taki državi se lahko razmehno in pride vse skupaj naravnim inozemstvu do vseki moči in notranjega skupnega blagostajna. Jugoslovstvo je tukaj proračunjen gospodarski interes. In to je tudi dobro. Svi imajo tudi materialne dobrane svojo idealno stran! Na samostalnih gospodarskih temeljih se razvija bogata duševna kultura.

S skupno državo smo dobili skupne univerze, skupno šolstvo, skupno duševno življenje. Tudi tukaj govore napredni duševni delavci: Blagručemo usodo, da nam je strgala ozki obroč, ki nam je davil prsa in dušo pred vojno, ko smo bili mali narodi. Veselemo se duševnega soščja s Hrvati in Srbi, ker se bomo zdaj medsebojno plodili in bomo hčrejo napredovali tri' v lasti, kakor skupni kul'turi! Tukaj pomeni Jugoslovstvo zahteva po izmenjavi kulturnih dobrin, po profesorjih, ki bo lo kot Slovenci predaval v Beogradu in kot Srbi v Ljubljani. Moment k turne medsebojnosti in medsebenje inicijativ v duševnem življenju se mora udejstviti tudi med Srbe, Hrvate in Slovene. Kar delajo veliki narodi med sebo, ko propoveduje kulturno izmenjanje, medsebojno kul'turno prodiranje, te posnemajo tudi v Jugoslaviji Srbi, Hrvati in Slovenci. Ujedili smo se, da si poleg politične samostalnosti in gospodarskega napredja osvuramo še bogate vire medsebojne kulture izvrsnosti. To, samo to je Jugoslovstvo kulturnemu Človeku v Jugoslaviji.

Danes govorimo o etnični. Še več bi morali govoriti o etnični znanstveni in svetovni čuščnem dela ter blagrovat stremlej, ki zbljužujejo duševno delavce in jih spajajo v kulturno občestvo. Tako kulturno občestvo je mogoče v prvi vrsti v Jugoslaviji. Nič nas ne ovirajo malenkostne jezikovne razlike terminološkega značaja, kakor ne ovirajo amerikanskega učenjaka, da predava v Berlinu ali nemškega, da proučuje amerikanske probleme na njujorski univerzi.

Jugoslovenske univerze naj nam oznanijo humanizem in sicer v prvi vrsti humanizem Srbov, Hrvatov in Slovencev, kar pomeni toplo medsebojno ljubezen v pravem smislu besede. Ta ljubezen služi skupnemu znanstvenemu, duševnemu delu in napredku. Tudi narod potrebuje notranje duše in tako dušo mu lahko dajo jugoslovenske urverze in ceo'upna naša intellektanca, če se zave, da je treba vse življenje prepoliti z vero, ki bliža ljudi med sebo in jih ujedinja za skupne, visoke cilje. Tak visok cilj je etično prerjanje jugoslovenskega prebivalstva ter skupna pot k samostalnemu neznanjem bogastvu. Jugoslovstvo bodi v končni obliki — humanizem. Predno družmo narode v človeštvu, združimo Srbe, Hrvate in

Razprtje HRSS.

Aretacija predsedstva HRSS v Zagrebu. — Odločne vladine odredbe proti Radiću in HRSS. — Radić ne biva v inozemstvu, se skriva v Zagrebu.

— Beograd, 24. decembra. (Izvir.)

Kakor smo že včeraj kratko javili, je bila v vladnih in političnih krogih včeraj koncentrirana vsa pozornost na notranjo politično situacijo in na vprašanje, kakšne odločne ukrepe storiti vlad proti vsem defetiščnim in protidržavnim elementom, to v prvi vrsti proti Stjepanu Radiću in njegovi stranki. V političnih krogih so z načelo nerozpostojo pričakovali ukrepanje ministrskega sveta, ki je imel snoči sejo od 18. do 21.30. O tej seji ni bil izdan nikak uradni komunikat. Večina ministrov je bila glede sklepov zelo rezervirana in v vladnih krogih je bila opažati gotova napetost. Že popoldne se je razširila vest, da bo vlad razpustila HRSS in odredila pretretje članov predsedstva HRSS, osobito onih, ki so se eksponirali za tretjo internacionalo v Moskvici.

Kakor omenjeno, so bili vsi člani ministrskega sveta sноči zelo rezervirani in so novinarje vedno pošiljali na notranjega ministra Božo Maksimoviča. Kratko so izjavili vsi ministri, da gre za zelo važne stvari. Že med sejo ministrskega sveta sta iz posvetovalne sobe izstorični notranji minister Božo Maksimovič in prosvetni minister Sv. Pribičević. Nato sta edla v kabinet ministrskega predsednika. Prosvetni minister Svetozar Pribičević je bil novsem rezerviran in je vsakera novinarja napolil k notranjemu ministru. Oba sta samo na vsa vprašanja glede razpusta HRSS odgovorjela kratko z »da«.

Definitivno je bilo na ministrskem svetu sšleneno, da se takoj razstoji HRSS in da se izvrši arretacija članov predsedstva Radićeve stranke. Gre za začetno formulacijo sklepa. Proti koncu seje ministrskega sveta ob 21.25 sta ministra Božo Maksimovič in Svetozar Pribičević odšla na dvor. Ovestila sta kralja o vseh sklepih ministrskega sveta. Avdijence oba ministrov je trajala do 22.5. Po avdijenci je notranji minister Božo Maksimovič izjavil, da so bili na ministrskem svetu sprejeti važni ukrepi proti vsem elementom, ki rovarijo proti državnemu in narodnemu edinstvu in da bo danes ministrski svet o nadaljnji ukrepi sklepal. Pozno v noč se je snoči Iz vladnih krogov izvedelo, da je odrejen razpust

HRSS in da je ukazana arretacija glavnih voditeljev stranke.

— Zagreb, 24. decembra. (Izvir.) Kakor je danes dopoldne informirano uredništvo »Reči«, sta bila snoči arretirana podpredsednik HRSS dr. Vladimir Maček in glavni tajnik stranke dr. Juro Kranjc v ič. Aretacija podpredsednika HRSS Ivana Predavca sledi danes.

— Beograd, 24. decembra. (Izvir.) Dnešnja »Politika« javlja med najnovijsimi vestmi, da so ukrejenje od strani vlade »odločneše odredbe proti Stjepanu Radiću in njegovega vpliva. Članek ostro nastopa proti kandidaturam HRSS v Vojvodini. Naglaša, da Radić kot Hrvat nima niti v političnem, niti v gospodarskem, niti v socialnem oziru nikakega interesa glede Vojvodine. Vojvodina ostane srbska. V Vojvodini za Radića ni terena. V Vojvodini Radić špekulaira samo na eksplatacijo narodnih manjšin in na njih nezadovoljstvo. V Vojvodini Radić ne sme razviti svoje zastave.

— Zagreb, 24. decembra. (Izvir.) »Corriere della sera« javlja iz Beograda, da se je zunjeni minister dr. Ninčić v Portugal posvetoval z Venizelosom in Politismom o sklenitvi jugoslovensko-grške prijateljske porodbe in o ustanovitvi zvezve balkanskih držav. Uspeh prihodnjih pogajanj med balkanskih državami je zanesljiv. Romunija je načeloma pripravljena skleniti zvezno pogodbo z Jugoslavijo in Grško. Prihod bolgarskega ministrskega predsednika Cankova v Beograd je tudi v zvezi s tem vprašanjem.

— Zagreb, 24. decembra. (Izvir.) V predniednji ministrski sveta je danes dopoldne pričela konferenca, katere se udeležujejo ministrski predsednik Nikola Pašić, notranji minister Božo Maksimovič in prosvetni minister Svetozar Pribičević. Poenje je na konferenco prišel tudi ministrski predpredsednik Marko Trifković. Kako je vaš dopisnik točno obveščen, sklepa vlad začetne odredbe glede razpusta HRSS. Svoj sklep v glavnem močira vlad z dejstvom, da je HRSS škodljiva in protidržava organzacija. Ta sklep ni naperjen proti kraljevemu delu našega naroda kot telkom, marveč sama proti destruktivnim in demagoškim elementom, ki so vodili narod v gospodarsko in politično propast.

Vladni krogi daleč nglešajo da vladida danes ali v prihodnjih dneh javni progres v katerem bo točno in izčrpno nemanjšila svoje odredbe proti Stjepanu Radiću in njegovim stranki.

Na ukaz vlade se danes izvršuje zrcanje glavnih voditeljev HRSS v Zagrebu in na kmeth.

Nota Nemčije Društvu narodov.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Kakor je bilo že javljeno, je nemški konzul v Zürichi po nalogu nemškega zunanjega ministra izročil tajništu Društva narodov nota nemške vlade glede vstopa Nemčije v Društvo narodov. Nota osobito obravnava vprašanje sodelovanja Nemčije pri vojaški intervenciji Društva narodov. Vsebina note je bila v glavnih črtah objavljena. Vsebuje naslednje točke: 1) stalno mesto v svetu Društva narodov, 2) soudežba Nemčije pri vojaških sankcijah Društva narodov, 3) udeležba Nemčije pri kolonialnih mandatih, 4) nevtranzanje krvide Nemčije na svetovni vojni.

Zadnja točka Nemčija bolj obširno utemeljuje ter ngleša, da je Nemčija pripravljena izpolniti vse mednarodne obveznosti. Nemčija zahteva tudi primerno zastopstvo v vseh sekcijah in organizacijah Društva narodov. Tudi udeležbo Nemčije pri vojaških sankcijah Društva narodov nemška vlada utemeljuje s tem, da se ji mora priznati organizacija gotove vojaške obrambe, ker se drugače Nemčija degradira na polo-

žal odvisne države. Nemčija, ki šteje nad 60 milijonov ljudi in ki obsega 5000 km² zemlje, razpolaga samo z vojsko 100.000 mož. Tej vojski primanjkuje vsaka moderna oborožitev. Nasproti temu obstoja države, ki še sedaj v miru razpolazijo s 5000 tanki, s 1500 aeroplani in 350 težke arterije. Te države imajo obenem velikanske materialne rezerve za slučaj vojne. Neka sosedna država, mišljena je Češkoslovaška, ima stalne vojske 80.000 mož, druga država Jugoslavija, pa 150.000 mož. Tretja država, ki ima okoli 30 milijonov prebivalcev, ima vojske 275.000 mož in četrta država s 40 milijoni prebivalci ima stalne vojske 700.000 mož. V vsakem slučaju postane lahko Nemčija pozorijo velikih evropskih vojsk, ki pa lahko povzročijo razične meddržavne pogodbe. Nemčiji se mora za slučaj mednarodnih konfliktov nuditi možnost, da lahko sama aktivno posega.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

Smrtna karen se je spremenila v stoltno pregrmanstvo.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

zadnjih dneva na smrt: bivšega ministrskega predsednika albanske vlade Ahmeda bega Zoga, njegovega svake Zenara bega Libonova, Illo bega Brion'a in še več drugih voditeljev stranke Ahmeda bega Zoga.

— Zürich, 23. dec. (Izv.) Politično so

z

Malik klerikalcev - sovražnik Slovanov.

Eden najzagrizenejših sovražnikov Slovanov je bil pokojni cesar Fran Josip. Vsemu svetu je bilo to znano, naših klerikalcev pa to ni oviralo, da bi ga ne častili kot malika, pred katerim so se valjali v blatu in prahu kakor ščeneta, da se je to gabilo celo Nemcem samim.

Nedavno tega so bila v založbi »Nikola« na Dunaju obelodanjena pisma, ki jih je svoje dni pisal Fran Josip raznim svojim ministrom in drugim državnim. Med temi so za nas najbolj zanimiva tista, ki se nanašajo na slovenske narode in kažejo v bengalični lodi stališče, ki je zavzemal ta predzadnji Habsburščan na cesarskem prestolu našem Slovanom.

Oglejmo si nekaj izmed teh pisem!

Leta 1888. je posetila takratna srbska kraljica Natalija Dunaj. Dasi takrat ře se nina razvita jugoslovenska ideja, je vendar ta poset povzročil Franu Josipu silne skrbi. Mož je pač instinktivno čutil, da je jugoslovenska ideja na prihodu in da pride čas, ko bo ta idila triumfirala celo nad velesilo Avstro-Ogrsko.

Fran Josip je brzojavil ministru zunanjih del grofu Kalmokyju:

»Ker pride kraljica Natalija na Dunaj, so potrebne najstrožje odredbe, da ji dunajski Jugosloveni ne prirede nobenih ovacij.«

Istočasno je ukazal ministrskemu predsedniku grofu Taaffeju to-le:

»Odredite, da je policijski ravnatelj odgovoren za to, da za vsako ceno — in če je treba uporabiti v to največji policijski aparat — prepreči, da bi srbski kraljici Nataliji ob njem prihodu na Dunaj in med njenim bivanjem tu prirede dunajski Jugosloveni in slovenski dijaki kakršnekoli ovacije. Stvar je zelo nujna!«

Ker so kraljico Natalijo vključil tem strogin naredbam dunajski Slovani sijajno sprejeli, je bil Fran Josip razjarijen in ves divji.

Postal je grofu Taaffeju to-le pismo:

»Vkljub mojemu strogemu ukazu je danes slovensko občinstvo navdušeno spreljelo kraljico Natalijo pred rusko cerkvijo in jo sklamitalo. Pricakujem, takojšnje poročilo in opravičilo policijskega ravnatelja, ki se mi po dogodkih zadnjega časa nikakor ne zdi dorasel svoji nalogi in glede katerega ukazujem, da mislite na nadomestilo.

V dveh mesecih pričakujemo poset

nemškega cesarja in do takrat mora na Dunaju vladati drug red.«

Ko se je snovala rusko-francoska zvezza, so jo takratni slovenski državni poslanci na Dunaju z zadočenjem pozdravljali. To je delalo hude preglavje takratni nemški in avstrijski vladi, zlasti pa cesarju Franu Josipu. Zato je pisal ministrskemu predsedniku Taaffetu pismo, v katerem pravi med drugim:

»Od prvega trenotka sem imel in še imam čustvo, da je treba ožigosati nastopanje ultra-Slovanov. Prepuščam Vam, da presodite, da li bi ne bilo umestno, z vso energijo nastopiti proti demonstrantom.

Hrvatski ban, ki sem ga radi neke brzojavke zagrebških študentov pozval, naj interveneri, mi poroča, da je že izsledil pošiljalca brzojavke in da se nadeja, da bo iztaknil tudi druge udeležence. Da bi se enako postopalo tudi s hrvatskimi študenti na Dunaju, bi bilo želeti...«

Kmalu na to je imel vladika Josip Juraj Strossmayer jubilej.

Ta jubilej so hoteli proslaviti tudi dunajski Slovani. Napeto razmerje med Franom Josipom in Strossmayerjem je znano. Proslava vladike Strossmayerja, ki ga je smatral za velikega pansionista in torej tudi za veleizdajala, je bila cesarju silno zoprna. Zato je osebno nastopil proti tej proslavi in pisal ministrskemu predsedniku Taaffetu:

»V časopisu čitam, da prirede slovenska društva na Dunaju v proslavo Strossmayerjevega jubileja dne 18. marca zahvalno službo božjo, dne 19. marca pa koncert in banket z udeležbo slovenskih parlamentarnih krogov.

Dajem Vam v razmišljanje, ako bi morda ne kazalo vzprisko raznih ščuvajočih dogodkov zadnjih dni sploh prepovedati to proslavo...«

Škoda, da še niso objavljena pisma in brzojavke, ki jih je pošiljal svojim ministrom v zadnjem času.

Na primer ob času ljubljanskih septembriških dogodkov leta 1908!

Takrat, ko je v silnem pangermanskom ogroženju demonstrativno poslal iz svoje privatne blagajne 20.000 kron kot svoje osebno darilo za zgradbo nemškega gledališča v Ljubljani!

Takšen je bil Fran Josip, ki so ga klerikalci noviševali v nebesa in po katerem še danes pretakajo grenačke solze!

Sokolstvo

Idejni temelji sokolskega dela.

Na dnevnem redu VII. občnega zborna Češkoslovenske Sokolske Občine, o katerem smo kratko že poročali, je bilo poleg smernic bodočega tehničnega in organizacijskega dela tudi najvažnejše vprašanje sokolskega pokreta, negovno idejno ozadje in principi, po katerih se razvija Sokolstvo v eno največjih in najmočnejših organizacij. Odsek, kateremu je bilo povjereno to dejstvo, je sprejel več resolucij, v katerih je izraženo stališče češkoslovenskega Sokolstva do države in naroda ter Slovanstva, socializma, verstva in klerikalizma.

Sokol in država.

Kot državljan in sin svojega naroda mora biti Sokol nosilec narodnega, naprednega in demokratičnega programa. Njegova dolžnost je delovati nemorno za razvoj in napredek svobodne države. Sokolsko delo ni omogočno samo na udejstvovanje v organizaciji, temveč obsegata celotno javno in zasebno življenje. Masaryk pravi: »Vsak prav zavedeni Sokol bodi čuvar, torej poskuša v socialni delavci naše republike, naše demokracije! Sokolstvo mora braniti državo proti vsem notranjim in zunanjim sovražnikom, pripravljeno mora biti v službe potrebe živovati tudi svoje življenje za gospodarsko in kulturno svobodo svojega naroda. V notranji politiki mora stati na braniku državne oblike in stremiti za tem, da se ta oblika izpolnil v duhu splošnega napredka. Vsaka reakcija in vsako naprednjaštvu, na se skriva pod kakršnim koli plastičem, ima v Sokolstvu najdoljnejšega protivnika.«

Sokol in socijalizem.

Polično preprljanje Sokola mora biti v skladu s sokolskimi principi. Zato je dolžnost vsakega Sokola boriti se proti strankam, čiji program nasprotuje smernicam sokolskega dela. Med take stranke spadajo v. prvi vrsti komunisti in klerikalci. Nacionaška ideja je osnovna misel Sokolstva in zato mora iti sokolsko delo v narodnem duhu in narodnih interesih. Sokolska ljubezen do naroda mora biti plementna in požrtvovana, ne sme pa postati šovinistična, zakaj šovinistična obožja. Sokolstvo tudi pri drugih narodih. Cilj te ljubezni je bratski sporazum vseh kulturnih narodov kot enakopravne celote, ki stremi za vsečevškimi ideali. Taka međunarodnost, ki pa

verskem preprljanju, o svetovnem naziranju in moralnem prizadevanju in naj se ravna po rezultati tega premisljevanja v vsakdanjem življenju. Sokolstvo obsoja netakno ali nestvorno, versko in protiversko agitacijo, z druge strani pa priznava načelo popolne svobode tudi glede verskega preprljanja. Po teh glavnih smernicah naj vsak Sokol opredeli svoje razmerje do cerkve. **Sokol in klerikalizem.**

Resolucija o Sokolstvu in klerikalizmu se glasi: »Klerikalizem, kakršen se pojavi v sedanji časih, zlorablja verski čut v prosvetne, egoistične, stanovske, strankarske in druge namene. Sokolstvo je iz navnih nagibov proti vsakemu klerikalizmu. Deluje in bo deloval proti njemu z odkritim in ljubezni polnimi prostvenim in delom med zapeljanim in nepoučenim ljudstvom, z druge strani pa z energičnim toda pravilnim nastopom proti zapeljivcem. Pri nas se sedaj razvil v največjo nevarnost katališki klerikalizem, proti kateremu Sokolstvo v prvi vrsti deluje in bo delovalo. V sokolskih organizacijah ni mesta onim, kdo zaveden in prostovoljno služijo klerikalnim interesom. Dolžnost vseh Sokolov, zlasti pa sokolskih činiteljev v političnih strankah je, delovati v smislu skupnega naprednega nastopa proti klerikalizmu. Sokolstvo obsoja tudi vsako indiferentnost načina v klerikalizmu, ki podcenjuje njegovo enotnost.«

— Silvestrov večer Ljubljanskega Sokola v telovadnicu v Narodnem domu dne 31. t. m. obeta izredno zrbavo, ki bo zavodljiva vsakogar, ki se želi v smehu in veselju posloviti od tekočega in v načoljšem razpoloženju pričeti novo leto. Priprave za predstevi so v polnem toku, pestrost programa, v katerem prevladujejo izbrani komični nastopi, bo zadovoljila tudi najrazvajalejše posnetinke. Resni telovadci so za ta večer prepustili glavne vloge priznanim komikom, čarovnikom in čistim pevskim gronom.

708/1

Mestni uslužbenci in gerentstvo

Ljubljanski mestni uslužbenci, zlasti uradniki in službe, so pod prejšnjim režimom zmanj moledovali za to, da bi se jim v veliki stiski, v kateri žive, dala kot majhno blažilo vsaj 13. mesečna plača za božič. Prejemali so zato lepe besede, pozneje pa že tudi teh nič več. Mestni uslužbenci so na posledi čisto jasno izpolnili da ne dobre nitlička, če ostane še do konca leta na krmilu klerokomunističnem režimu Novi gerenti so pa stvar takoj vzel v roko z vso resnostjo in dobro voljo. Imeli so pri tem najtežje stališče, kajti predniki so jim zapustili lepo izprazneno mestne kase. Klub temu pa je gerentski svet storil, kar je mogel. Ni mu žalihog bilo mogoče dati uslužbenstvu zdaj 13. plača, pač pa božične v denarju. Pristem se je oziral glede odmera čisto pravilno v višino in kakovost uslužbenosti, daje pa na to, kdo ima poleg plače posebne doklade, kdo je še pred kramkinjam avansiran in kdo je morda še nedavno priselil v mestno službo, a razmeroma kmalu dosegel mesto, na kakušno so drugi, starejši kolegi morali čakati dolga leta. To je le socialno pravilno, četudi ne po onem receptu, po katerem so klerokomunisti skušali popolnoma zabrisati razliko med najmlajšim mestnim delavcem in med mestnim uradništvom, češ, saj imate vse enake želodce. To je bilo seveda le demagoško geslo Lemeževcev, pod katerim so, varjujoč, kolikor se je dalo, vrnjajo obliko, puščali uradništvo na cedilu tako da je bila navidezna »Gleimacharek« od blizu pogledana na hribkejša krivica za one, ki so višje kvalificirana mesta, t. j. uradniška raznih strok, mogli dosegči šele po dolgih študijih, ob veliki poroti sredstev in izgubi let, v katerih je manj studiran ali nestudiiran človek že zavrnjen na z-s'usku. Stari režim je pa bil še toliko krivilen, da je delal pač največ razlike med razno kvalificiranim delavcem in nekvalificiranimi, ni pa o tem pravilnem načelu nikoli hotel ničesar slišati pri uradništvu, ampak je skušal tam postopati čisto po političnih simpatijah in antipatijs. Sploh je storil kar je mogel, da spravi v svoji boljševški začrtenosti ravno mestno uradništvo v čim težavnejši gmoten položaj naproti drugim kategorijam uslužbenstva. Če pa je šlo za vprašanje s'uslene odgovornosti, se je seveda od uradnikov zahtevalo vse kaj drugega in ih merilo s čisto drugačno strogostjo, kakor druge. Tedaj seveda je bilo prav, da ima uradnik visoko splošno in strokovno obrazbo. — Zlasti lepo socialno gesto je pa sedanjem gerentski svet napravil, ko se je z božičnico spomnil tudi občinskih vpokojencev in njih vdov. Naj si vsi, katerim je gerentski svet sedaj po vseh močeh občine olajšal vsaj praznični čas, izračunajo prav točno, kaj bi jim bil za potice dal klerokomunisti. Morda bi bili gotovim mestnim delavcem, ki so jim bili politično pri srcu, pod kakim sramčljivim, naziv — objektivnim naslovom, kaj odrinili, uradniki in službe pa bi z absolutno gotovostjo ne bili dobili nič. Gerentski svet ima boljše srce; misli je na uradnike, služe in delavce in v pokojencev. Ravnal je pravično in s'uslene ali izkorisčanje posamih stanov. V pravilnem in tavnem življenju mora voditi Sokol, če bi komandiral še g. Perić.

Sokol in politika.

Sokolstvo obožja vsako krivičnost in nasično nadvlado katerekoli organizacije ali stanu. V tem je izraženo tudi sokolsko stališče do ekstremnih političnih strank. Njegova dolžnost je, da ustvari v imenu bratstva potrebno pravno ozračje za socialistično delo. Med take stranke spadajo v. prvi vrsti komunisti in klerikalci. Nacionaška ideja je osnovna misel Sokolstva in zato mora iti sokolsko delo v narodnem duhu in narodnih interesih. Sokolska ljubezen do naroda mora biti plementna in požrtvovana, ne sme pa postati šovinistična, zakaj šovinistična obožja. Sokolstvo tudi pri drugih narodih. Cilj te ljubezni je bratski sporazum vseh kulturnih narodov kot enakopravne celote, ki stremi za vsečevškimi ideali. Taka međunarodnost, ki pa

če bi komandiral še g. Perić.

Sokol in verstvo.

Stališče Sokolstva do verstva je izraženo že v Tyrševih besedah: »Naprej, ne prestanjo dalje, bo vsakemu zastoru, vsekomu nazidnjačivu!« Zvesto idealom pravčnosti. ljubezni do bližnjega in nравnosti naj Sokolstvo samo premisljuje o svojem

verskem preprljanju, o svetovnem naziranju in moralnem prizadevanju in naj se ravna po rezultati tega premisljevanja v vsakdanjem življenju. Sokolstvo obsoja netakno ali nestvorno, versko in protiversko agitacijo, z druge strani pa priznava načelo popolne svobode tudi glede verskega preprljanja. Po teh glavnih smernicah naj vsak Sokol opredeli svoje razmerje do cerkve. **Sokol in klerikalizem.**

Resolucija o Sokolstvu in klerikalizmu se glasi: »Klerikalizem, kakršen se pojavi v sedanji časih, zlorablja verski čut v prosvetne, egoistične, stanovske, strankarske in druge namene. Sokolstvo je iz navnih nagibov proti vsakemu klerikalizmu. Deluje in bo deloval proti njemu z odkritim in ljubezni polnimi prostvenim in delom med zapeljanim in nepoučenim ljudstvom, z druge strani pa z energičnim toda pravilnim nastopom proti zapeljivcem. Pri nas se sedaj razvil v največjo nevarnost katališki klerikalizem, proti kateremu Sokolstvo v prvi vrsti deluje in bo delovalo. V sokolskih organizacijah ni mesta onim, kdo zaveden in prostovoljno služijo klerikalnim interesom. Dolžnost vseh Sokolov, zlasti pa sokolskih činiteljev v političnih strankah je, delovati v smislu skupnega naprednega nastopa proti klerikalizmu. Sokolstvo obsoja tudi vsako indiferentnost načina v klerikalizmu, ki podcenjuje njegovo enotnost.«

— Silvestrov večer Ljubljanskega Sokola v telovadnicu v Narodnem domu dne 31. t. m. obeta izredno zrbavo, ki bo zavodljiva vsakogar, ki se želi v smehu in veselju posloviti od tekočega in v načoljšem razpoloženju pričeti novo leto. Priprave za predstevi so v polnem toku, pestrost programa, v katerem prevladujejo izbrani komični nastopi, bo zadovoljila tudi najrazvajalejše posnetinke. Resni telovadci so za ta večer prepustili glavne vloge priznanim komikom, čarovnikom in čistim pevskim gronom.

25. 26 Hollywood 25. 26 XII.

film v filmu. Veseli deživiljaji iz filmskega življenja. 42 filmskih zvez v enem filmu. Počenši od **Polo Negri** in **Charles Chaplin** do male **Baby Peggy** se vrstijo filmske veličine velike Paramountove tovarne filmov v Hollywoodu. Izven programa novi Gaumont - Journal.

Samo 2 dni! 3., 1/2 S., G., 1/2 S. in 3. **Samo 2 dni!** **GINETTA** ELITNI KINO MATICA Predstave ob: Prednazačite: Veliki Gaumont-film!

Samo 2 dni! 3., 1/2 S., G., 1/2 S. in 3. **Samo 2 dni!** **GINETTA** ELITNI KINO MATICA

Julijska Krajina.

— Kak je lepa boščina misel o miru in dobi volji! Ali kje sta mir in dobra volja? V Julijski Krajini živi naš rod v razmerah, ki glaso kljčejo po obrambi njegovega obstoja. Mladi skrbnega srca pozivajo vse dobro milice v strinjeno vrsto proti pritisku, ki našemu ljudstvu ogroža božičnost. To da slučaji se jasno pokazali, da ni povsod razpoloženja za skupnost, iz dveh struj se razvijata dve stranki, in tako nastaja potreba dveh krepkih političnih organizacij, ki

Dnevne vesti.

V Ljubljani dne, 24. decembra 1924.

Vera v Slovanstvo.

Češki pesnik - legijonar Rudolf Medek je napisal v reviji »Narodna Misel«, ki naj bi odmeval v letošnjih božičnih prazničnih po vsem slovenskem svetu. Pesnik je v težkih časih narodnega boja spoznal, da ne more narod rešiti nič drugega nego vera v njega narodno poslanje. Ves predvojni svet se je razvijal v znamenju volje. Toda višja od volje je — vera.

Volja izvira iz mogočnega vrelca Čustev in nagonov, ki se imenuje vera. Volja brez vere je mrtva, ker ne pozna predmeta svojega hrepenjenja, ne smeri svojih poti. Krasne so besede: »Ne-smrtnost si zagotovi narod sam z voljo do življenja.«

Narod češki je imel vero v svoje osvobojenje. Pričakoval ga je pred vsem od Slovanstva. Njegova narodna energija in njegova volja ga je privedla do tega, da se je mogel sredi svetovne vojne osvoboditi sam. V ti svoji veri je živel in v njenem imenu je zmagal. Toda ta narod je tudi veroval v — Slovanstvo! Svetovne vojne ni bil odločil tako, da bi bila prinesla zmago vsemu Slovanstvu. Slovanstvu je bila potrebna popolna svoboda Poljske, združenje Jugoslavije in ozdravljenje Bolgarije; verujem, da je bil potreben tudi padec germanofilskega carstva v Rusiji. Gotovo pa je bil potreben predvsem propad habsburške Avstrije in uničenje junkerske nadvlade v Nemčiji. V to je bilo treba tudi mnogo neizmernega trpljenja!

Vera v bodočnost Slovanstva, vera v najbližjo slovansko zvezo, ki počasi zori pred našimi očmi in pred očmi Evrope, vera v slovansko bratstvo, je edina vera, ki nas more vesti novemu življenju nasproti! Ne smemo ostati v Evropi osamljeni, ne smemo izrabljati svojih sil samo z utrudljivim notranjim zavarovalnim delom. Gledati moramo dalej in naprej!

Vera v slovansko bratstvo, ki jo moramo obnoviti v narodu s pravoversko vmeno, vera, ki jo moramo vstrajno in goreče propagirati v Jugoslaviji, v Poljski, v Bolgariji in seveda tudi v Rusiji in med emigracijo, mora nas dovesti, — kakor je nas vera dovedla do osvobojenja in samostojnosti — do tega, da bomo na voko varni in veliki.

Narodu je potrebna ta vera, ker brez velike vere ni velikega življenja! Narod ne sme živeti od dneva in dan, naš narod v svojem položaju ne sme živeti brezmisno, brez jasne in gočeve opore, naš narod tudi ne sme čakati na čudežne daljnih svetovnih sanj o humaniteti.

Vera v dosežno in bližnje slovansko bratstvo mu je konkretna sila na poti k sporazumu človeštva, uresničenje slovanske solidarnosti mu je predpoba vsečloveške solidarnosti. Kakor mu v težkih dobah robstva t. zv. realna in drobna politika — dasi mu je prinesla tudi marsikaj dobrega — ni mogla biti svetnik bodočnosti, tako tudi sedaj ne sme obstojati njegova narodna vera, ki naj ga dviga in mu podžiga duha, v zahtevi zavarovalnih priprav.

Poleg teh priprav in nad njimi mora imeti vero v višje poslanstvo svojega naroda, ki se kaže v poglabljaju in organiziraju slovanske skupnosti, ki vodi v ustvaritev zvezne slovanskih narodov! To mora biti njegova današnja narodna vera, ki bo vir vse njegove narodne energije!

* * *

— VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE Želite vsem naročnikom, inšerentom in čitaljem lista uredništvo in uprava »Slovenskega Naroda«.

— Prihodna številka našega lista izide v soboto, dne 27. t. m. popoldne.

— Odpotovanje kraljevske dvojice v Pariz. Snoči je bilq izdano tole uradno obvestilo: Ker je Nj. Vis. knez Arzen v Parizu resno obolel, odpotujeta Nj. Vel. kralj Aleksander I. in kraljica Marija noč v Pariz, kjer ostaneta nekaj dni. Po informacijah vašega dopisnika je kraljevska dvojica odpotovala z orient-ekspresom v Pariz. Na povratku iz Pariza se kralj ustavi na Bledu, kjer ostane nekaj dni. Za časa kraljeve odstopnosti bo izvrševal kraljevsko oblast ministrski svet.

— Ne sprejemate v službo oseb brez vojaških dokumentov. V smislu razpisa velikega župana ljubljanske oblasti z dne 12. decembra 1924, št. 29.908, se razglasa, naj noben delodajalec ne sprejme v delo ali službo osebe, ki se ne more izkazati z vojaškim dokumentom. Da se predvsem omogoči izsledovanje vojaških beguncov, se prebivalstvo po razpisu ministra za notranje zadeve, odeljenje za državno zaščito, z dne 26. novembra 1924, D. Z. broj 10.293, opozarja in pozivlja, da nobene osebe, ki se ne more izkazati z vojaškim dokumentom, ne sprejme v delo ali službo, temveč naj v smislu veljavnih zgledevalnih predpisov vsako takoj

dijo v redakcijo »Slovenca in podiplomijo kot star liberalci članke proti nacionalni fronti v Sloveniji in v Ljubljani. To je res slovenska fronta!«

— Odmev vasiliške afera v Zagrebu. Proti zagrebškemu univ. profesorju dr. Hondiu je vložilo državno Državništvo točno radi znane afera pri seji filozofske fakultete na zagrebškem vseučilišču. Dr. Hond je, kakor znamo, vzel težko žaro proti prof. dr. Šišču in že njo zadel prof. dr. Ilješić, ki je bil na telu težko ranjen.

— Pogreb g. Antona Prilatella, ki so ga pripeljali z Dunaja v Ljubljano, ho da se v sredo dne 24. t. m. ob 14. iz miravke veče pri Sv. Krištofu na pokopališču k Sv. Krištu.

— Iz Amerike. (Vesti iz Cleveland.) Dne 24. novembra so našli sosedje Slovence Ivana Novak viseča na neki ograji. Žena je bila v plamenih. Med prevozom v bolnico je umrla. Novakov se je venci oblek pri nakladanju prenoga v pet. — Kap je zadelo rojaka Ferdinanda Kiršnika, ko se je vozil z motornim kolom. Pokojni je bil star 55 let. — V starosti 42 let je umrl rojak Josip Pozarek. Pokojni je zapustil ženo in dva neprekrbljena otroka. — Poročila sta se Anton Lavrič in Doroteja Krstič. — Dne 26. novembra je umrla Frančiška Urškar v starosti 50 let. Pokojni je bila doma že Velikih Lašč. — Tragične smrti je umrl petletni deček Jurij Germanovič iz Dowella. Njegov oče, ki je pri trgovcu poravnal račun, je dobil od tega zavojček sladkorja za otroke. Med bomboni je bil tudi balonček, katerega je otrok napihlj. Pri napihljanju mu je balonček združil v snapkin in deček se je zadužil. — V kraju Sheboygan je umrla v cvetu mladost 19letna Antonija Kalan. — V kraju Park Hill je umrl 18. novembra Alojzij Krašna v starosti 55 let. Pokojni, ki je bil doma in Budanje pri Postojni, je zapustil ženo in štiri neprekrbljene otroke. — V kraju Meadowu je premiril 20. novembra rojak Gašper Javk v starosti 48 let. Doma je bil iz Brezince nad Škofjo Loko. — V kraju Mc. Kinley sta odšla bračna Tomič na lov. Starši brat je po nesreči ustrelli mlajšega Franka, ki se je zgrudil mrtev na tla. Nesrečne je bil star šele 17 let. — Dne 25. oktobra je umrla v istem kraju vsled zatruljenja krvi rojakinja Marija Kastel. Doma je bila iz Kranjske gore. — V kraju Forest City je premirila rojakinja Marija Ržnar v starosti 39 let. — V San Franciscu je umrl na posledicah operacije rojak Jožef Boben v starosti 48 let.

— Srečno voščilo za novo leto in srčane pozdrave iz Macedonije vsem prijateljem in znancem pošljajo slovenski volaki iz 12. peh. polka Cara Lazara. Jakob Lanšnik, Iv. Mastnjak, Ivan Balja, Rudolf Lorber, Anton Senica, Jožef Kožar, Rudolf Vitošnik, Jožef Ferlin, Viljibald Molle, Vladimir Kolenc. — Veseli božični prazniki in srečno novo leto voščijo vsem znancem in prijateljem slovenski fantje 1. topniškega polka v Voljevnu: Josip Modic, Štefančica cesta, Franc Šelškar, Belce, Jakob Flis, Domžale, Leopold Fabjan, Ščika, Janez Rus, Hrastnik, Janez Zimmerman, Ptuj, Alojzij Razlaznik, Pohorska dolina in Anton Vehar, Notranje Gorice. — Državni vpokojenec, oče osmih mladoletnih otrok v starosti 4 in pol do 14 in pol leta, od katerih otrok jih je sedaj pet dnevno šolo obveznil in v ponavljani foli. Ker ne more svojo veliko družino z obliko in čevljih preskrbiti, posebne šole obvezne, nrosi tem potom do usmiljenih otrok, da bi mu z darov bodisi s staro obliko, čevljili ali denarnimi sredstvi olajšali bedo otrok. — Darove hvaleno sprejemata uprava »Slovenskega Naroda«.

— Smrtna kosa. Na Frankolovem je umrl g. Dominik Bezenček, posestnik in trgovec. Pokojnik je bil brat ranjkega profesorja Antonia Bezenčka v Sofiji, in brat uradnika banke Slavije v Ljubljani g. Arnošt Bezenček. Bil je odločno naroden in napred mož. Blag mu spomin. — V visoki starosti 86. let je v Klučarovcih pri Ormožu umrl g. Anton Meško, srce pištaljka Frana Ksaverja Meška, župnika v Selah nad Slovenskogradcem. Blag mu spomin! — Bratomor. Pred tržaško poroto se je izvršila razprava proti bratomu Ivanu in Josipu Sproharju, ki sta obdožena, da sta ubila svojega brata Rudulfa. Ivan Sprohar je obsojen na 10 let, Josip Sprohar pa na 7 let in 6 mesecov ječe.

— Darilo južnoameriških roščakov. Iz Ljube v Južni Ameriki so ondotni jugoslovenski rodoljubi postali v proslavo 50-letnice zagrebškega vseučilišča za ljudsko univerzo v Zagrebu 163.607 dinarjev. Inicijativo za to darilo je dala Slavenska banka, ki se je obrnila na jugoslovenskega konzula v Ljubljani s prosinom, hal se zavzame pri odprtih jugoslovenskih naseljencih za ljudsko univerzo v Zagrebu.

— Samomor zdravnik. V Rogatici v Bosni je izvršil samomor znani zdravnik dr. Vodenik. Zapustil je pismo, v katerem navaja, da gre v smrt iz žalosti radi svoje pred kratkim umrle soprove.

— Nov zadnji pomladitve. Veliko pozornost je vabljeno pred kratkim odkritje novega sredstva, ki se z njim doseže pomladitve brez operacije, brez motenja poklicja in v primeroma kratek čas. Doselje se se samo z operacijo dali dosegli pomladitveni pojavi, n. pr. porast živčnih in sekundarnih modic, živčnega poguma in veselje do dela. Uspeli takih operacij je veliki slovenski dalmatinski zdravnik dr. Steinach po vsem svetu. Naslanjajo se na Steinachovo iznajdbo ter ob porabi drugih zadrževnih raziskovanj se je iznajdel primopodek. ki iste gori navedene učinkove poverči same z notranjo uporabo. Za poseljeni napred je treba smatrati nujno potrebnost operacije in z njim vendarje zavzeti nevernost. Podcenjovati tudi ali prednost relativno majhnih stroškov sredstva, ki tudi manj premožnim omogoča njegovo uporabo. Izdelek, ki v obliki tablet pod imenom »Dekorat« priljiva na trg, se uporablja v najrazličnejših slučajih bolnič, ki temelje na živčnem operiranju, temobi in maščevnosti, malčevnosti, bleditosti, celab-

ljenju živcev, sekualni nevrasteniji, impotenci, ponočnih polucijah, prezdržaljivo, st. cianiji, propadanju telesnih moči, srčni tevoci in občutku strahu, pomankanju spana, nemotnosti mislit ter pri odporu, nevesela in nečutnosti pri ženskah.

— Ledvične komne odpravite najlaže z uživanjem Radenske vode!

— Ljubljansko Primorje v Gorici. — Oba božična praznika nastopi ljubljansko Primorje v borbi z goriškim nogometnim klubom »Pro Gorizia.«

— Restavracija v Oficiškem Domu ljubljansko posadke odda se v najem s 1. januarjem 1925. Ponudbe postali do 27. tm. na Upravnem odboru, ali predati osebno kapetanu Kopricev (Komanda Dravske divizijske oblasti »Zvezda«) kateri daje tudi potrebna posadila.

— Pri težavah želodca in črevesa, napenjanju, gorečici, pomankanju slasti 1-2 kezarcu gradične »Franz-Josef« docela očistiti prebavni kanal.

— Tvrda L. MACEK. Aleksandrova cesta 12, prodaja vsa oblačila za gospode in otroke do božičnih praznikov po znatno znižanih cenah.

— Pščela. 6 mesecev stare, čista bela, rjavlo lisasti ušesi, pristni istrski brak, se je zatekla. Odda se jo naj v gostilni Stepić, Ščika. Kdor jo pripelje dobi lepo nagrado.

716/n

— Ljubljansko »Prašček« v Gorici. — Oba božična praznika nastopi ljubljansko Primorje v borbi z goriškim nogometnim klubom »Pro Gorizia.«

— Kroglična ležišča

iz prvovrstnega Švedskega jekla z jamstvom za avtomobile, industrije, obrt in vsakovrstne strojev vam nudi najcenejše

143 T

J. GOREC, Palata Ljubljanske Kreditne banke.

— Iz Ljubljane.

— Naslov dvornega dobitvitela je dobil g. Anton Verbič, trgovec s specijeri in delikatesami v Ljubljani, Štritarjeva ulica št. 2. To načinjenje priznanje je dokaz vzorne solidnosti te narodne tvrdke.

— Železničarji, ki so polagali izpit osemrazredne šole, se pozajmo na sestank dne 28. t. m. ob pol 11. uri v saloni »Pri Levu«, Gospodarska cesta. Sestanek je velevažen glede prevedbe! — Pridite vsi in točno — Škofje L. — Sklicat.

718/n

— V družtvu »Soča« v Ljubljani se vrši v soboto dne 27. t. m. v salonu »Pri Levu« prvič v načini društva radio-koncert, katerega sledi predavanje g. Jankota Blagajne, strokovnega učitelja o brezilnem telefonu. Priljubo boste imeli slišati koncerte iz glavnih mest Nemčije, Angleske, Francoske in Italije. K temu izvanzavno lepemu predavanju vabljeni ste vsi člani in prijatelji »Soče«. Začetek točno ob pol 21. zvečer. — Vstop.

— Razstava golenk na od. Min. za trg. I. obr. konces. krajni šoli, Židovska ulica 5, je pokazala najlepše uspehe. Goljenke so popoloma samostojno izdelale različno garnituro po najmodnejših modelih in se je res pokazala pristnost in potreba kralja. Prihodni tečaj se prične 2. januarja 1925 za kraljevino v evropski uniformi: tečaj za Sivilne vsele garderobi, perlico, otroške oblike in karje za gospode v gospodinstvu. Vpisuje se že sedaj ob 8. do 12. ure dop. in od 2. do 7. ure pop. ali potom pošte. Ugodni plačilni pogoj. Razpošiljanje krojev z natančnim priložnim poukom.

707/n

— Kupuje srečne dobrodelne efekte loterije. Udrženje jugoslovenskih narodnih železničarjev, podružnica Ljubljana II., predvsi v korist podpornega sklada efektno loterijo. Žrebanje se vrši pod državnim nadzorstvom dne 15. februarja 1925. (Prvotno določen dan žrebanja je bil 6. januarja.) Dobitnik je nad 200 v vrednosti nad 30.000 Din. Glavni dobitki so: 1.) 8.000; 2.) 3.000; 3.) 2.000; 4.) 1.000 in 5.) 1 tisoč dinarjev v protivrednosti. Protivrednost je bila tudi letos prirejena lepa božičnica. Vsi božični so oni dobrodelni darovalci iz Brežice, Rajhenburza in Sevnice, ter dame ki so nabrali zlata in zlata v času, kjer so živeli.

Zlasti takrat ne, ko je sedel na vladni. Zato so bomo ozrlji po takih strankah, ki imajo ne samo besedo, ampak tudi moč, da jih pretvorijo v dejanja. Varalci in špekulantov smo slični, sedaj pačemo zares delavnih mož. Ved občanov.

— Državni božični darovalci iz Slovencev se namerava ustanoviti. To se je sklenilo na dobro obiskanem sestanku državskih in obrtniških interesentov dne 17. t. m. v zbornici Gimnija trgovcev. Izvoliti se je tudi odbor, ki naj sestavi načrte pravil za takšno društvo. Pripravljalnemu odboru načeljujeta veletržca gg. Fr. Zebal kot predsednik in Fr. Stupica kot podpredsednik. Tozadne informacije daje tajništvo Gimnija trgovcev v Ljubljani, palata Kreitnerjeva, telefonski 3. Din. 710/n

— Državno trgovsko podnoblje in začetnikov za Slovencijo v Ljubljani pozdravlja vse člane, da se vrši redni občni zbor v nedeljo dne 28. decembra t. l. ob 10. dopoldne v salonn hotelu Južni kralj (Miklš). Isto tam se vrši na predvečer, t. j. dne 27. decembra 1924 ob 8. zvečer prijateljski sestanek članov.

711/n

— Državno božično sestanek v Ljubljani se namerava ustanov

Prosветa.

Razstava umetnosti.

Svoboda, ko so nebesanci se zadržali na našo grešno zemljo in se župani prepričali, kako napreduje omika, so se nekot v pragozdu sešli čisto sladko širje svetnikov: kovinar Eligij, lovec Eustal, vrtnar Fokas in slikar Lazar. Razgovarjali so se o tem in onem, kar so videli in čuli na svojem potovanju na zemlji in bili edini v naziranju, da je na tem svetu pač v marsičem lepe in bolje, nego je bilo za njihove dobe; nobeden izmed njih pa ni bil zadovoljen z napredkom svoje stroke, temveč je trdil vsak, da je bil njegov poklic razvitejši, ko je bival že telesno na zemlji. Naposled so se domenili, da se snidejo spet čez tristo let na sveta, z medtem zasedajojo vse podrobnosti v izprenačni poslanosti strok in si jih zabeležijo, da imajo podlago za razgovor na prihodnjem sestanku. Predno so se razšli, so si razdelili spominke med seboj. Vsak je dal nekaj iz svoje storce, ki ji je tudi pokrovitelj v nebesih: Eligij je dal Eustalu zlato zaponko, Eustal Foki živoga jelena. Fokas Lazarju redko cvetico, a Lazar Eligiju sliko, delo svojih rok. Tako obdarjen so se vrnilo na raznih potih v nebesa nazaj. Eligij je obesil sliko na steno svoje dežavnice; tam se je nad ognjem kmala opalila in kmalu zgorela. Eustal je zlasti sponko izgubil v lesu, Fokas pa je pognal jelena v šimo nazaj, ker mu je delal skodo na vrtu. Samo Lazar, ki je bil menih, je podarjeniu nista cvetico vsebil in skrbno gojil, da se je lepo razvila, cvetela in duhtela njemu in drugim v veselicu. Imenoval jo je »Kraljevina« (t. j. dovršeno umetnost), češ ker je tako lepa, kakor umetnost najvišje podobnosti.

Na to prispolobo sem mislil v umetniški razstavi — in se razveseli. Smisli njeja je pač ta, da je poseglo v višjo kulturno kruhoborštvo; rokodelska obrt in — za našo dobo označeno — industrijalizacija sta se lotili skoraj vseh pačnog duševnega napredka in mu prizadeli težko skodo iz pridobitvenih ozirov; umetnost se je obrnila tega poniranja in se ohramila — pri umetniku.

Se imamo nekaj Lazarijev, četudi se zmanjajo druge; ni se treba popolnoma obupavati, dasi se zdi, da so umetniki sami že bliži tej usodni meji. Morebiti imajo nekoliko prav, vsekakor pa morejo navesti tehtne razloge za svoje stališče. A bila bi nepopravljiva kulturna škoda, ako bi juri ti razlogi narekovali pot v brezupnost: pesimizem jih je nekoliko nagnjal. Kažti izmed njihovega zobra se jih je razstavile udeležilo le 14, a ti so razstavili 160 umetnikov, kar pomeni, da pride povprek na 11 umotvorov na enega — in to ni malo.

Pretežno so zastopani slikarji, večinoma starejši znanci, ki jih pa vidi v marsikaterem pogledu v novih lučah. Že precej časa nismo imeli v celoti tako zadovoljive razstave in toliko dobrih umetnin združenih v Jakopičevem paviljonu.

Stevilčno predvajajo Marija Juvana s. 35, R. Jakopič z 20 in gospa Sodnikova z 20 slikami; sledi jim: Klement Češ (15), Fr. Zupan (15), F. Vesel (11), Sasa Santel (9), Ivan Vavpotič (9), Ivana Kobliča (6), Bruno Vavpotič (5) in Gojmir Ant. Kos (3) slike. Razen slikarjev so razstavili trije kiparji 13 del.

Mojster Jakopič je ostal dokaj zvest svoji smernici ter nam nudi saturo barvne opisnosti: Žive, rudeče, pestre, zatrede, se v megli blesteče pokrajine

in ljudi v barvah, ki jih kažejo okolo, v oblikah, ki mi nadeva realni prorični njegova fantazija — same projekcie njegove umetniške notranjosti. Musorgskij barv! Pred nama je vrsta odrazov, potekajočih iz umetniškega razinjanja do realnosti, hibni utisi opazovanja, ko se je še vse gibalo, vrtelo in majalo. Take trenutne imamo v slikah, kakor »Ob Građački« (št. 9), kjer priseva solnce skozi vejeve dreja na kopajočo se deco; ali »Povratek od kočije« (št. 12 in 23, torej obkraji isti predmet); dalje »Ob kočni« (št. 20); inoz, obračajoč pokoseno travo; istotako »Toplice« (št. 24). — V velikopoteznih barvnih ploskvah sam kaže predmetno, ki je osredja, ki mu nudijo možnosti umetniškega izražanja. Z virtuožito izrabila vse svetlobne učinke, kakor n. pr. ozarno plasti na površini tel; posebno izrazito vidimo ta fenomen pri »Portretni študiji« (št. 56) in pri »Frizirnic« (št. 59), ta poslednja je »druga izdaja prvoimenjene; upošteva pa tudi sličnost individualnih potez, ki so bile in so še vedno pri portretu prva zahteva. Portret je tudi »Sv. Jurij« (št. 60), ki ima od svetnice pač samo pogrešen naslov; istotako krepko in velikopotezno modelirana »Pitija« (št. 61), ki bi ji ne prisjal jasnegog pогleda v bočnočnosti, še manj pa neznotična.

(Dalej prih.)

M. Z.:

Veronika Cesarska

Čemu vse to sogibanje? Ker hocem, naj bi vsakdo čutil, da nisem na površin in labotnišku način prilep do zaključkov o nekaterih mestih »Veronike«, ki so me ospalila in me ne prepribilejo. Tudi pri navajanjih teh mest morda drugim govoriti dozdevno preveč. A ne najdeni drugačega pota, po katerem bi povedel, zakaj se mi tako zdi. Trditve brez razlogov budu vedno občutek, da je brez podlage.

(Tre zlasti za grofico Jelisavo in za Veroniko.)

Ne morem verjeti, da bi se grofica zavedla ljubavnih stikov svojega moža s svojo dvorno gospodinjo Veroniko, pa ne bi jo kot najmočnejši nagon popolnoma prevezl naravnih instinkti, skočiti svoji grošni teknikalni za vrat. Altruizem je zelo plemenita stvar, toda v takem položaju je pri zemljah nekaj tako nenavadenega, da mora osupiniti. Morda bi se nasiha kie tudi tako žena, toda izjemna bi bila od Evinega rodu. A na odrin se isčemo kakor že rečeno, izjemnih primerov, nego tipične in najslabode redkejši, komplikacijnski tipi. V položaju, kakor je nastane v tej drami med obema ženama, pa v življenju ovladuje kraljice in kraljevski porazni, vprav biologiski čut, unčiti teknikalno in ji prizadeeti, da le mogče vse zajihuje. Tudi žena, ki bi imela toliko naobrazbe in srčne kulture, kolikor je morda plenitna žena s polohi imeti, bi se na ta način v dan ženskosti zadeta premagovala (namreč premagovala) kvetljeno vtoplido, da bi se z ledinom zanidevanjem obrnila od žalilke (in nači se ta subjektivno čuti še tako nekrivo) in ravnala z njo, kakor da zanje sploh več ne eksistira.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Grofica je nategnila vajeti in nalabko pripomnila:

»Nečemigrati vedečvalke. Vaša cesarska visokost je bila tako zelo zaposlena s priravnami za lov, da vam niso mogli vročiti kretke, pred odhodom prispele brzojavke. Brzojavka je z Dunaja. Cesarska visokost, postali ate papa. Staro habšburško drevo je poznalo rep kot trofejo. Lov je bil končan... Smeje se vsi čestitali lovcu, ki je v zahvalo v radostnem raspoloženju mahal s svojo čepico. Mlada dama, katera rdeči lovski frak je izrazito risal sijajne črte njenega prekrasnega telesa, je prihajala tik k njemu.

»Cesarska visokost, kakor vedno, sta tudi to pot izvojevali zmago! Na večem bojišču zmagovalci!«

»Samo ne na polju ljubomira, grofica! Ne tam, kjer bi me smaga napravila za najsrcenejšega sužnjaka!«

Nadvojvodov pogled se je ugotovil v bicikle dame oči.

Preko njenih jagribi bi je drknil labek usmeh.

»Cesarska visokost ste posobili, da na soprogov povratke krepenete tako lepa, pobožna princesinja, ker mu hoče položiti v roke sad svoje ljubomir.«

Nadvojvodova je udusil razvilen kretanje presečenja.

»Ako ne rasmun vas grofica! Vaše besede so nekoliko zagonetne. Nisem spoznal z razumljivimi znankami.

Ce pa, tedaj absolutno in za vedno. In čutimo, da se je bila Jelisava Friderika okleinala vso dušo. A ni je znal ceniti, njeni naturi sta bili preražljeni. On je dalej veselil, ona pa je v svojem visokem pojemanju ljubezni postala takozvana nerazumevana žena. Preponosa pa, da bi si iskal nadomestila, se je zaprla v sebe samo in bo ostala tudi nezvestem možu zvesta. Cutiti je tudi, da ga se vseeno ljubi. Treba bi bilo le, da ji Friderik da zoper dobro besedilo in pokaže prijateljsko lico, pa bi bil vse njene nesreče na mani konec. Veže ju tudi sinček, ki ga oba že ljubita. Nihče ni tako absolutno nesreča, da ne bi mu v ozadju brile vendar še upanje. Da je njen načinost, le pogoina, sklepam tudi iz tega, ker se takoj ogreje, ko skuša last iz konca po svoje posredovati. Ko mora s čašo napiti odhajajočemu Frideriku, se Jelisava takoreč izpobi, ko pravi — da vere (na boljše medsebojno odnosje) se nima, upanje pa, in da ji upanje morda prizde tudi vero.

Še celo v hipu, ko je izpozala, da je Veronika ljubica njenega soproga, zaklje Jelisava: »...Zdaj je vse proč. Mladost, ljubezen, sanje —.«

Da ne bi takje Jelisave (in taka se mi je pač predstavila v tej drami) zgrabila besna jeza, izvirajoča iz onega, vsem živim bitjem, vsaj vretenčarjem, v njih naturalno vsajenega nagona, ki ga imenujemo ljubomornost ali morda tudi seksualen egoizem in ki je ravno pri ženskem spolu tem elementarni, ker je ženska po naravnem ustrojstvu seksualno bitje kat' exochen?

Tudi je ljubomornost zadnja stopnja v ljubezni; pojavlja se celo tedaj, če se zakonča ali ljubimca že crita. Dostikrat ravno Še žela. In sicer iz strastne želje, njeni zoper drugova vtemeljeno oporišče za očitke, za pregnanjanje. Ljubomornost je tedaj izraz jeze, ki si 15č olajšanja nad osušiljem.

In končno: Kaj pa Jelisavino socialno stališče? Vzgojena nedvomno v vsem povdruški rodbinske vlečevdalnega ponosa, v prepravljanju, da so Frankopani nekateri drugi morda enaki, niso pa višji.

In je tu kulturni in etski vpliv cerkve srednjega veka. Svetost zakona in preslavjanje zakonomorstva po najstrožjem merilu. Odvratna zavrnjenost zakonomorstva.

Da ne bi iz Jelisave, če odračunamo vse drugo, obšabno bukinal smrtni zadeti ponos rodu, da ne bi jo gnalo na besen način varovati si vsaj radi sveta in škodozeljna njegovih pogledov ves prestiž Celjanice in Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti, a so preponasne na svojo vrednost, nego da bi se prekmata komu priključile ali se mu razkrile in vdale.

Res da je pesnik grajskemu oskrbniku nimogrede in že preje omenti, da je Jelisava že onkrat, t. i. ne živi več s tem svetom. To je pa zelo malo in tudi ne izvemo, čemu pravzaprav. Ne moremo si vstvariti verjetne silice take Jelisave, ki bi bila vsemu odrima in kratkomalo resignirala. Čutimo priljubno, da je mož ne mara. On je prece veseljaka, ona pa spomlado primorja: iz mogočnega in ponosnega rodu Frankopanov. Videti je ena tistih mrzljivih žen, ki na prvi pogled jasno izgledajo kakor silka bres milostia, a odpro svojo bogato in dostikrat tudi strastno dušo onemu, ki si je z rasumovanjem in takton zna pridobi nihj zaupanje. To so žene, katere znaajo najboljše ljubiti,

Odpor jim ne diši.

Tipalnice sovjetske diplomacije in njene zunanje politike so že davno začutile, da Evropa ne bo dolgo trpela boljševiškega vmešavanja v pravni in socijalni red zapadnih narodov. Tako zvana skupna fronta zainteresiranih držav proti komunističnim nakanam, o kateri se zadnje čase v političnih krogih toliko razpravlja, vzbuja že daje časa zanimanje in skrb moskovskih politikov. Tako se je oglasil znani boljševiški prvak Steklov, čim so prispele v Moskvo vesti o sestanku novega angleškega zunanjega ministra Chamberlaina s francoskim ministrskim predsednikom Herriotom. V članku, ki za je posvetil temu sestanku, piše Steklov med drugim tako-le:

»Nedvomno skuša angleška konzervativna vlada ustanoviti enotno imperialistično fronto proti sovjetski Rusiji. O tem govorju poročila evropskega tiska, to je razvidno iz mnogih faktov zadnjih dni. Umetno je, da je angleška vlada zelo zainteresirana na tem, da bi našla njena politika napram sovjetski Rusiji oporo pri drugih državah. Vprašanje je, da li se ji posreči doseči ta cilj, to je, ustanoviti enotno imperialistično fronto proti nam. Predno odgovorimo na to vprašanje, si moramo biti na jasnum, kakšno politiko vodi sedanjem angleški kabinet napram Rusiji. To je razvidno iz njegovega delovanja, ki obstaja v tem, da je angleška vlada odločila ratifikacijo pogodbe, podpisane med sovjetskimi zastopniki in prejšnjim kabinetom, da je takoj po nastopu poslala sovjetski vladu ostro nolo in da ni reagirala na naš predlog glede mednarodnega razsodisca, ki naj bi sklepalo o dozdevnem Zinovjevem pismu. Če tudi v teh aktih še ni naravnost sovražnega nastopa proti Rusiji, vldimo v njih nedvomno element sovražnosti in lahko pozitivno računamo, da so nastale povsem tem takšne razmere, v katerih je prijateljstvo med obema državama res zelo oteženo.«

Sovražni odnosaši konservativne vlade napram Rusiji so se moralni seveda nemudoma pokazati tudi v politiki cestnih držav. Zadnje čase smo čuli izjavo češkoslovaškega zunanjega ministra Beneša glede pogojev, ki bi jih bilo treba staviti sovjetski diplomaciji v zvezi z delovanjem komunistične internacionalne, nadalje celo vrsto časopisnih poročil o sovražnem razpoloženju jugoslovenske vlade napram sovjetski republike. Vse to priča nedvomno o pritisku, ki ga izvaja sedaj angleška vlada v našo škodo. Še več! Te dni smo čitali v nemškem listu »Deutsches Bergwerker-Zeitung« izjave, ki pričajo, da se angleški konservativci pogajajo v Nemčiji z gotovimi krogi glede skupnega nastopa proti Rusiji. Ko smo čuli o Chamberlainovem potovanju v Pariz in Rim, je nam bilo takoj jasno (kar je potrdil tudi evropski tisk), da poskusi angleški zunanjji minister povodom tega potovanja sondirati teren za svoje načrte glede ustanovitve protsovjetiske fronte.

Prispevek k reformi naših srednjih šol.

Odlok prosvetnega ministra Svetozara Pribičevića o reformi srednjih šol in izenačenju srednješolske izobrazbe v naši državi je dvignil v naši javnosti, zlasti v prosvetnih in pedagoških krogih toliko prahu, in polemika, ki se je deloma že, dečoma pa še bo razvila o tem kočljivem problemu, je načelno tukovažna, da ne bo odveč, če si ogledamo paralelni pokret med bratskim češkoslovaškim narodom. Tudi češkoslovaški prosvetni činitelji so sprožili misel o reorganizaciji srednjih šol, tudi tam se je vnela huda polemika, v kateri si nasprotujejo zagovorniki reforme z ene in njeni principijalni nasprotniki z druge strani. Praški »Narodni Listy« so priobčili te dne člane Jana Maška pod naslovom »Pripombe k predlogu srednješolske reforme o izučevanju jezikov«. Avtor članka izvaja:

»Ni moj noren začeti novo polemiko o srednji šoli; vendar pa si moramo biti na jasnum, da so razmere danes povsem drugačne, nego so bile pred vojno ali leta 1908. Z ozirom na najbljajo bodočnost moramo imeti pred očmi, da naj pomeni ta reforma korak naprej. Razvoj gre k odstranitvi klasičnih jezikov. Če bi hoteli zbirati argumente za zaščito klasičnih jezikov, bi šli raskovo pot. Danes moramo upoštevati cilj srednje šole, ki je v bistvu dvojen: 1.) srednja šola nudi splošno izobrazbo, ki jo zahteva država za nekatere svoje urade; 2.) srednja šola nudi pripravljalno izobrazbo za visokošolske študije. Ona uči, kako se je treba učiti. To moramo imeti pred očmi, kadar trdimo, da mladini od srednješolske izobrazbe pol leta po maturi ne ostane skoraj nič. Nepobitni rezultat ostane duševna gimnastika, ker se m'erlina vežba v svoji sposobnosti za študiranje. Od srednje šole se zahteva, naj bo pripravna za visoke šole, ki so v bistvu dvojne, namreč univerzitetne in tehnične. Delitev pa ni točna. Imamo visoke trgovske šole, ki se približujejo tehniki, na drugi

Ne vemo, kaj bo govoril v Italiji, daslahko že vnaprej trdim, da tu ne bo imel posebnega uspeha, ker gre italijska politika napram Rusiji za svojini cilji, ki se ne ujemajo z nazori angleške vlade, in da Italija v lastnem interesu bržkone ne bo vlekla angleškega voza, kajti na tej poti ne more ničesar profitirati, pač pa kvečemu izgubiti.

Do zadnjega časa smo bili pripravljeni misliti, da čaka Chamberlaina enaka usoda tudi v Parizu. Ali zadnje vesti francoskega uradnega glasila so to prepričanje nepriskakovano izpodibile. Če bi francoski tisk poročal, da je Chamberlain predlagal Herriott skupno »linijo vedenja« napram sovjetski Rusiji, bi nas ta reč posebno ne interesirala. Stvar pa je v tem, da je prevzel iniciativu menda predsednik francoske vlade, kar ima povsem drugačne posledice. Herriot mora vedeti o zadnjih nastopih angleške vlade proti nam. Ona ni politično tako naiven, da bi ne razumel pravega smisla angleške politike in temeljnih faktorjev, na katerih bazira ta politika. Slednjič si mora biti na jasnum tudi v tem, da se glede sovjetske Rusije angleški in francoski interesi nikakor ne krijejo. Mi celo trdim, da si dajimetalno nasprotujem. In vendar je sklenil Herriot z angleško konservativno vlado nekako tajno pogodbo proti naši republike.

To bi se nam ne delo tako čudno, če bi vladal na Angleškem še McDonald. Sicer bi se tudi v tem slučaju interesi angleške in francoske politike ne mogli kriti, ker ima Angleška z našo republiko glede svetovne politike nekatere kardinalne točke, v katerih si obe državi nasprotujeti, dočim glede Francije to nikakor ne velja. Ali kadar govorji francoski ministrski predsednik o skupnem nastopu in o zvezi med francosko vlado levega bloka ter angleškim reakcijonomarnim ministrstvom, se moramo temu pojavu čuti tem bolj, ker gre za agresivno politiko proti sovjetski Rusiji.

Dokler nas ne prepričajo o nasprotnem, moramo priznati, da je politika angleške konservativne vlade naši republike sovražna. Vprašamo se, kako more imeti enake cilje tudi francoska vlada? Mar Francija ni priznala sovjetske Rusije za to, da odstrani in izgledi med obema državama vse sporne probleme, temveč za to, da sklene zvezze z vlado, ki ni le sovražna naši republike, nego skuša tudi z vsemi slamsi ustanoviti enotno fronto drugih držav proti nam? To bi bilo čudno tem bolj, ker smo tik pred pogajanjem med zastopniki francoske in sovjetske vlade, čilih cilje obnoviti prijateljske odnose med obema državama. Prav svetovni interesi Francije nikakor ne nalagajo njeni zunanjji politiki, da bi iskala stikov ali celo paralelnega nastopa z angleško politiko napram Rusiji, temveč nasproto, diktirajo ji povsem neodvisno taktiko.

—

strani pa prirodoznanstvene in univerzitetne fakultete, ki bi jih zelo lahko uvrstili med tehnične. Tu smo pri organizaciji visokih šol in ne bo odveč, če si jo nekoliko ogledamo tudi z ozirom na srednješolsko reformo.

V Pragi imamo dva kemična zavoda, pri tehniki in pri univerzi. Med slušatelji je prišlo večkrat do debate, kateri teh zavodov nudi večjo izobrazbo. O tem ni mogoče sklepati. Eno pa je gotovo, da je namreč laboratorna praksa na tehniki popolnejša, toda tam je kemična stroka prepeljana in tako izgubi ta trditve del svoje veljavnosti. Teoretična izobrazba je zopet gobljena na univerzi. Za državo bi bilo v tem slučaju umestno vprašanje: ali bi ne bilo tudi iz finančnih ozirov boljše, če bi se spojila oba kemična zavoda (tehnični in univerzitetni) in enega in če bi se s specjalizacijo profesorjev omogočilo vsem slušateljem (ne da bi bili vpisani na obeh visokih šolah), doči najvišje strokovno, praktično in teoretično izobrazbo? To je sicer samo en slučaj, ki pa kaže, kaj je mogoče z različno predhodno izobrazbo (realka, realna gimnazija in gimnazija) doči skoraj enako naobrazbo, ki pa služi docela drugačnim ciljem. Dočim postane inženir razmeroma lahko profesor na srednji šoli, ne more nasproto postati inženir profesor kemije na srednji šoli vzdrži temu, da traja naobrazba v obeh zavodih v isti stroki enako do go. Z druge strani pa študirajo na univerzi farmacevti, ki imajo bolj špecializirano izobrazbo. Pedagoška plat stopa žal v ozadju. Metodika kemije se predava na univerzi letos še prvič.

To je sicer edini, seveda izjemni slučaj, ki pa jasno kaže, kaj se zahteva od srednje šole in v tem tiči bistvo, da tipične srednje šole ni tako lahko zamjenjati z drugimi. Ta slučaja se tudi ne da aplicirati na druge zavode. Fizike na univerzi bi ne bi mogoče združiti z elektrotehničnim oddelkom na tehniki,

ker so interesi praktičnega in teoretičnega znanja v tej stroki različni. Na univerzi se zahteva fizika, na tehniki pa samo njeno ogrodje. Na univerzi imamo slednjič razne stroke, pri katerih latinščina, zlasti pa grščina sploh ni potrebna. Te stroke so: matematično-prirodoslovna (termini iz prirodopisja so enako neznani realistom kakor gimnazistom), in slovenski jezik, ki jih bo do še zahtevali na naši srednji šoli in ki bi bil res več vredni, nego izguba časa za klasične, germanike in vzhodnojeziske. Latinščine bi se lahko oresta tudi medicina, pri kateri gre samo za farmacijijo. Latinščine in dečoma grščine dosegli (s tem ni rečeno, da bo tako vedro) ni mogoče pogrešati pri študiju jusa, zdroobine, filozofije, romanskih in klasičnih jezikov in v teologiji, ki se pa sama čim dalej bolj izloča iz univerzitetnih strok. Kar se tiče študija jezikov, se mi zdi zelo umesno vprašanje:

Ce je mogoče študirati slovenske in germaniske jezike brez znanja latinščine, čemu je tedaj potrebno za romanike jezike. Slednjič so predhodno študirante latinščine? Mar samo zaradi genetične sorodnosti obeh jezikov? Ali bi pa ne bili upravičeni zahtevati znanje sanskrita ali drugih orientalskih jezikov od onem, ki študirajo slavistiko ali germanistiko? Analogno bi tudi lahko trdili, da je neprimerno lažje naučiti se nemščine, kakor francoščine, dasi se lahko iz vsakdanje prakse prepricamo, da obvladimo francoščino zelo dobrati tudi ludje, ki na srednji šoli sploh nikoli niso bili. Ce torej ni bili in ni e'li humanistična gimnazija znanja klasičnih jezikov, temveč le sredstvo, ki voli k višji splošni znanosti, lahko po prvici zahtevamo, da bi to sredstvo ne zavzemalo toliko časa. Neprestano čujemo, kako se dijaki pritožijo in jeze. Govoriti se o restrikciji včne snovi, o pravri načrta, o obvezni in boljši telesni in duševni vrožji. Tega pa ni mogoče dosegel drugič, nego z odstranitvijo vsega, kar navzdeč veliki izgubi časa in velikemu duševnemu naporu ne prinaša temu primereno koristi. Korist, ki jo imamo od klasičnih jezikov, je neprimerno manjša, nego trud, ki ga je treba žrtvovati študiju. Danes, ko je prodrla v realke filozofska propedevtika, danes, ko se uvaja govornična vaje in dijake akademije, se abiturientom rezalki ni treba dati za besedni zaklad. In baš zato, ker lahko študirajo abiturienti realke na univerzah matematično-prirodoslovne stroke z razmeroma večjim uspehom, nego gimnaziji, ki so vrhu tega študirali še eno leto več, ostanejo realisti na prirodoznanstveni fakulteti samo izredni slušatelji z vsemi slabimi posledicami ter zapovedjanji. V gimnaziji si je utrla zdati pot tudi deskriptivna geometrija in tako je glavni prepred Že precej izravnан. — Zdravnik zahteva dosegli zmanj več somatologije, higijene in telovadbe na srednjih šolah svloh. V tem oziru se dosegli še nismo spremovali.

Nikoli ne smemo pozabiti, kaj hočemo imeti od nove srednje šole: moderne jezike — materinski, en slovenski jezik, jezik manjšin (nemški ali madžarski jezik) na češki slovaški srednji šoli, francoščino ali angleščino in 1 do 2 klasičnih jezikov. Nainmanjeti jezikov (z grščino šest): ali ni to za srednjo šolo malo preveč? Ali pa ni izložimo slovenski jezik oziroma francoščino ali angleščino zato, da stopi na neno mesto mrtvi, časovno in krelevno oddaljen in za praktično življenje ne potreben jezik, ki je obsojen, da ga milašči nekaj let po maturi razobi? In če zahtevamo še somatologijo in higijeno ter izvajanje posledic iz te higijene, — kakšni bodo rezultati? Danes si očitamo zanemarjenje materinske in druge napake, ki jih ira često naša inteligenca. Mnogi ne značajo niti pravilno govoriti. Še manj pa pisati; kaj so se zato učili že v prvem razredu latinščine? To je današnje stanje in lotili smo se njegove spremembe. V tujih jezikih srednje šole ne dosežejo zaželenega usnaha in tako se dogaja, da srečamo ljudi, ki so se učili sedem do osmih ali celo po deset let kakega jezika, pa morajo posečati razne večerne tečaje, da nadomešča to, kar im ni dala srednja šola. Množi vseučiliški profesorji govore slušateljem, da je študij klasičnih jezikov brezusrešen in imajo pred seboj gotovo tendenco — odstraniti te jezike iz srednjih šol. S svojimi silami, s časom in denarjem moramo zmoti gospodarstvo. Kaj nam pomaga, če neprestano govorimo o naših napakah, če pa ne izvajamo iz tega nosilcev?

Vprašanje je, dali je latinščina res neophodno potrebna za izučevanje francoščine? Mislim, da bi ne bi bilo treba več očitati mladini, da se na srednji šoli ne nauči nobenega jezika in da bi bilo končno zbabljena, če bi posvetil modernim jezikom vsaj del onega časa, ki bi ga priznal z izobraževanjem. Francoščina je živi jezik, čigar potrebuje v korist čim prej na vsekm koraku, dočim je latinsčina mrtva. Primorje, ki sledi Jadranu, je imelo pravvenstvene tekmeh precej sreča, upati pa je, da se moštvo v bodoči bojlje odreže. — Zdelo se je, da bo Hermes letos ilirij naj-

svoji kulturi niso nič manj važni (znanje arabske, sanskrita in egyptovščine), nego je bil nosilec latinščine. In kje so ostali slovenski jeziki, ki so za nas praktično velikega pomena? Posvetimo več časa temeljitem izučevanju modernih jezikov, somatologiji in higijeni, telovadbi in narodnemu gospodarstvu, o katerem ve naš intelligent često zelo malo, dasi bi mu bilo to znanje zelo potrebno. Menim, da zadostujeta dva tipa srednjih šol, ki bi se razlikovala že od pete gimnazije: ena vrsta z latinščino (brez grščine), druga pa z deskriptivno geometrijo kot tipičnim znanjem, ki bi jo ločil od prve. V srednjih šole je treba daje uvesti (tako) v nizki razredih slovenske jezike. S tem bi naše srednje šole prav nič ne izgubile na slovesu, ki ga uživajo v inozemstvu.

Citirali smo ta članek z najboljšim namenom, da najde v naši javnosti, zlasti pa v naših prosvetnih krogih pravilo razumevanje, in da ne bo med nam nikogar, ki bi presojal reformo naših srednjih šol z ozkorčnega, političnega ali celo stanovskega oziroma egoističnega stališča. Priznamo, da je vsaka reforma, posebno na prosvetnem polju, zelo težava, da naleti na odporn, če tudi morebiti nezaslužen in neutemeljen, toda skrb za bodočnost, skrb za naša naščaj, ki se mu spričo žalostnih razmer, v katerih živi današnja inteligencija, ne obeta nič dobrega, mora odtehati vse pomislike in priznati reformo ono vrednost, ki ji faktično gre.

Sport.

Bilanca našega sporta.

Stojimo ob zaključku leta in če se ozremo nazaj na delovanje naših sportnih društev in klubov med letom, moramo priznati, da je bilančna našega sporta ugodna. Stoletje pred vsem za našo lahkoatletiko, ki stopnjo npr. preprečuje Jugosloveni, da v nekaterih disciplinah celič mednarodnim in to zlasti za tek na 100 in 200 metrov. Da podamo nekakšno progred iz delovanja naše lahke atletike, navajamo v nastopne nekaterje načinljive pridritev in statistike.

Vsi lahkoatletki prireditev je bilo 16, izmed katerih so načinljive tekmovalne za prvenstvo Jugoslavije in Slovenije ter uddele naših atletov v Pragi, Parizu, Brnu in Zagrebu. Pri tekmovalni za prvenstvo Jugoslavije so bili dosegli novi slovenski rekordi, ki so deloma že dosegli jugosloveni, deloma pa jim približajo. To velja predvsem za teke na 100, 200 in 400 metrov, v katerih je Slovenija dosegla vse prva in druga mesta. Načinljivi lahkoatleti je Valter, kateremu sledi Perpar. Oba sta Sloveniji priborila pri tekmovalni za prvenstvo Jugoslavije zgoraj omenjeni mesta. Oficijelno sicer še drži Spatič (Hašek) rekord na 100 m z 11.00, a neoficijelno je prvak Valter (Primorje), ki je že tekel letos 10.9 ter se s tem znatno približal svetovnemu atletom. Dalje so se pri tekmovalni za prvenstvo Jugoslavije v Slovenije izkazali še Vidmajer, Borštnar, Deržaj, Kristan, Orehek, Kregelj, Oržem, Zupan, Derganc in drugi. V moških disciplinah so bili letos postavljeni slednji novi rekordi: 100 m (Valter, P.) v 11.00, 200 m (Valter) v 23.6 jug. rck., 400 m: Valter v 53.3; 800 m: Kregelj (Jadranc) v 2.09; skok v višino: Vidmajer in Borštnar (1.), celič 1.65 m; met kladiva: Zupan (II.) 31.36 metra; met disk: Oržem (III.) 31.82 m; met kopja: Orehek (II.) 44.39 m. Ti rekordi značijo velik napredok lahke atletike v Sloveniji. K temu moramo se omeniti udeležbo Perpara v Parizu, ki se je v predteknu na 200 m priboril III. mesto, dalle na mčtingu A. C. Sparte v Pragi, II. mesto na 100 yardov ter III. na 2

GLISA KORITNIK:

Božična retrospektiva.

Kot luč, ki se vziga v presledkih in plaho pojema
se plazi večna skrivnost nad zvezdo Jeruzalema.

Glas starih prerokov se v srih budi in naznana
rojstvo bodočega Kralja, ki misel se vsaka Mu klanja.

Vsa zgodba očetov, vsa prošlost se v Njem razodeva —
maziljen kralj nam bo vladal do sodnega dneva.

Z rogami pogazi malike Asircev in Babilona
in krona bo zdrknila z glave medlečega Faraona.

In pretorijanski ponos se upogne pred Njim na kolena —
Mesija bo vladal in Mojzesov zakon plemena.

O to mogočno, skrivnostno snujoče pričakovanje —
čim bližji je čas izpolnitve, tem silnejše je verovanje.

Ves Izrael snuje in kuje bodočnost stotero:
smrt rimskemu orlu, ki gazi mu šego in vero.

Edini sta v mržnji do tujcev duhovništva sprtega kasti,
ki bijeta sicer na nož se, menja se v lasti in časti.

Podeli nam kralja — Tvoj narod se v suženstvu joka —
iz slavnega Davida lože kot vdihnen je v psalme preroka.

A strog in pravičen je Bog. In Izrael čaka in čaka —
okrnil je zakon očetov in šiba za greh mu je tlaka.

A tudi usmiljen je On. Nedaleč vrh Petlehemia
je karila solza Ljubezni kct biser iz diadema.

I-E-R:

Srca.

Ona.

Hitela je mimo božičnega semnja, kjer je dišalo po jekah, smrečicah, ki so začedeno stale v polumraku, kakor da bi premišljale, kaj se bo zgodovalo z njimi sedaj, ko jih je človeška roka naenkrat prestavila iz mirnega zimskega gozda v šumno življenje velikega mesta. Ozrla se je še parkrat po njih in zagledala drobno, malo smrečico, osamljeno in košato, kakor nebogljeno dete, ki čaka, kdo ga bo odnesel s seboj. Takrat je dahnil spomin iz preteklosti skozi božični večer in vsa je zatreptala. Skoraj se ni hotela spominjati, stopila je k belim šatorom, da bi kupila še par drobnarij. Toda zadržala je korač in se ozrla še enkrat. Da, ravno takrat je bila takratista smrečica, prav tako je stala ubožna in osamljena in čakala, da jo kdo odneset s seboj v tiko zatišje svetega večera. Ona je živelata takrat v samostanu, kjer je dovršila šole in častiti mati prednica ji je pri odhodu domov dajala mnogo lepih nauk. Ona pa ni odšla takoj domov, kajti v svoji duši je nosila še ves advent prelep sanje, mnogo lepše nego so bili nauki častite matere prednice in vključno temu, da se je včasih borila proti njim, jih ni mogla pregnati iz najskrivnejšega kota svojega srca, in dva dni pred božičem je odpolnila droben listek, ki je mnogo premišljala o njem, kako bi ga napisala, nazačnje pa je stalo na njem samo par kratkih besed: »Pridem k Vam na sveti večer...« In ko je dva dni pozneje še vsa razmišljena in razdvojena planila iz samostanskih vrat na oživljene ulice in je začutila svobodo okoli sebe, je bila vsa srečna, da so zmagale sanje nad dvomi in pomisleki. Tako je hodila po mestnih ulicah, postajala pred izložbami in gledala ljudi, ki so hiteli obloženi z zavitki po ulicah narnej! Dvakrat jo je pot zanesla na božični trg, nakupila je nekaj čarov in je zopet premišljala, kaj bi tilo še potretino in primerno. Čas je potekal počasi, kakor vsem onim, ki pričakujejo... Končno je začel padati večer na zemljo, izložbe so začarale, množica po ulicah je izginila. Takrat je stopila v somrak božičnih dreves na trgu in pred njo je stala tista drobna smrečica, kakor bi jo prosila: odnesi me s seboj. Plačala je temenu možni, ki je stal sredi svojih smrek kakor gozdni kralj, kolikor je zahteval, stisnila je smrečico pod pazduho in odhitala. Bala se je ljudi, ki so se še sprejavljali po razsvetljenih promenadah, in je zavila po temnih ulicah proti onemu delu mesta. Tam je stala visoka hiša. S trepetajočim srcem je zavila okoli zadnjega ogla in zadrževala mlini, da se ne bi zdaj v tem trenotku vzbudili dvomi in pomisleki, ki bi premagali njene sanje. Tako je prišla do njegovih vrat in potrkala.

On.

Poznal jo je že iz otroških let in jo je ljubil z ljubezno človeka, ki je bil srečen, da je v njegovo življenje prišlo nekaj tako lepega in nenavadnega, odkar sta se srečala. Vse drugo je ostalo nerazjasnjeno. Misil je njanjo pogosto in tudi ona se ga je včasih spomnila s pismom, ki mu je prinašalo od nekod toliko lepih misli in prijaznih besedi. Toda vse je ostalo negotovo in sanje, ki so včasih prihajale kot znamenke, lepo bodočnosti, so zopet izginjale in se izpreminjale v nič. In vendar je bil srečen. Sprejel je ta skriti dar življenja brez sebičnosti in brez velikih za-

Ona.

Odtregala se je od spominov. Ki so bili zadržali in je odhitela čez božični trg proti domu. Bila je že peto leto poročena. Ne ž njim. Bog ve, zakaj ne, prišlo je popolnoma drugače. Morebiti je bilo usojeno tako. Drugo leto se je poročila z možem, ki ga je ugoden na prilika prinesla v njeno življenje. Leta so prešla in skoraj bi bila pozabila na svojo božično zgodbo. A danes je stopilo vse tako živo pred oči. Zato je hitela skozi megleni večer, kakor da bi hotela uteči spominom, ki so se vzbudili ob oni veli smrečici. Skoraj ni videla ljudi na ulici. Dospela je do svoje hiše in že od daleč so jo pozdravljala visoka razsvetljena okna s prsojimi zastori. Ob hiši se je zgrajala temna senca in izginila v mrak. Odhitela je po stopnicah in čez nekaj trenutkov je stala v svoji sobi.

Otroka sta jo nestrpovali pričakovala. Prihitela sta k nji vsa radostna. Govorila sta ji o božiču in vpraševala, kdaj pride. Poučila je oba in komaj zbrala svoje raztresene misli. V nosedni sobi je žekalo božično drevo. Vstopil je mož.

»Sečai pride takoj,« je rekla in jo pogledala. Zdela se mu je tako vznemirjena.

Vrata so se odprala in drevo se je zaleskalo. Otroka sta planila z vzhliko otroškega začudenja k drevesu in obstala v sveti pobožnosti. Pokicknila je med njo, pritisnila ju k sebi in v očeh so se ji zalesketale solze.

»No,« je rekla mož, ki je stal in prijet dečka za roke. Zdela se mu je, da je ganjena od prevelike radosti, ki je odsevala iz bogatih darov. Otroka sta poseli po gračah, ona pa je še vedno klečala v zaledu v drevo, kakor da je pozabila na vse. Mož jo je dvignil, poljubil jo pa čelo in sedla sta na divan. Otroka sta prihitela k njej in ji razkazovala darove. Okoli nje je rajalo mlado veselje in vse je žarcu in lučih in borastvu. Toda skozi el ſčelo jasnino je šla mračna misel, kakor temen na sercu in se je ustavljala prav ob horatani drevesu... Kako čudno je življenje! Kako trepecajo naša srca, kakor lučke, ki gore in se hoje konča, ker bi radi živele in gorele na vekomaj. In zele, da bi bilo vse lepo in hrepene po sreči — a vse je samo kratak dar življenja. Kakor tak božični večer. Življenje pa gre naprej in mi premišljamo, kako bi trenutke izpreminjali v večnost. Toda usočeno je tako, da ostanejo samo spomeni in se vračajo iz davnine, da nas obišejo iz hvaličnosti, ker smo jili poklicali v življenje...«

On.

Vrnili se je domov v temno sobo, da je počakal na spomin. Kajti vedel je, da bo prišel in hotel ga je videti živo pred seboj. Sedel je na divan, soba je bila na pol razsvetljena in čakal je nemirno, kakor takrat pred toniko leti. Stopil je k oknu in gledal na ulice in vse je bilo, kakor nekdaj, samo drugi ljudje hodijo po ulicah, drugačne luči gore; in zonet so začarala okna in tam v nasprotni hiši se je nekje pokazal del božičnega drevesa, zagorele so svecice in otroške roke so se dvigale ob nih. Stopil je k mizi in poslušal sveto tišino... Zastail mu je dih. Zdaj, zdaj... Potrkal je in je vstopila z božičnim drevescem v roki vsa črna in mlada, z radostnim nasmehom na obrazu, s tihim pozdravom v očeh...«

»Moj božič,« je vzdihnil in ji storil naproti; poljubil ji je roke in jo peljal k mizi. Postavila je smrečico, vso okrašeno in napoljeno z darovi; njene roke so bile bele in nežne, kakor nekdaj in obstala je tako. Luči so zagorele.

»Nimam časa, samo za trenutek,« je rekla in zamišljeno gledala predse.

»Hvaležen sem tudi za to,« je gorovil kakor sam s seboj in jo poljubil kakor nekdaj. Prijel jo je za roko in stopila k oknu. Vse kakor nekdaj. Šenetal ji je besede polne ljubezni in blaženosti, ona pa je molčala in strmela ven v sveto noč.

»Moram iti, otroka me čakata.«

»Še trenutek.«

Sedla sta na divan in sveta tišina je objela vse...«

Ko se je vzdržamil iz svojih sanj, je bila temna v sobi, le z ulice so slabo odsevala električne svetilke. Poselil je z roko po divanu in se mu je zdelo, da je še dosegel njen božični rok in jo poljubil polna ustanosti. Zunaj je nekje že brnel veliki zvon. In skozi temno noč je šla svetla misel, kakor radosni spomin in v njem je odmevala božična pesem.

»Kako čudno je življenje. Leto za letom beži in vse odnaša s seboj. In kar je bilo, pride, le sanje ustanejo, vedno iste in prihajajo k njej, ki nimajo življenja, da jih obdare s svojo kraljevske dobrotnostjo. In v njih je življenje lepo, ker je dar velikega hrenenja, ki živi v nas. In delezni so ga vse, ki imajo srca goreča, vredna, da žare na božičnem drevesu vesoljnega človeštva. Kajti le oni, ki so mrtvi, nimajo ne spominov, ne sanj, zanje žive le drugi, ki so spoznali, da vse, kar je v življenju resničnega, je le seanca one neskončne luči, ki seva iz nebes. in da je božična pravljica le simbol

onega resničnega življenja, ki ni od tega sveta. Zato so v nji srečni tudi tisti, ki je ne vidijo v resnici, a jo občutijo v svojih srič...« In je videl množice, prihajajoče iz daljnih temin in zbirajoče se na ogromnem prostoru, da je nroglolo le ljudi z vse božične zemlje, in še so prihajale nove trume, temne in mračne in vseh oči so bile obrnjene k zvezdam, kakor da iščejo poti do nih. Pa ni bilo poti in nejevolja je rastla med njimi, da je hrumerla vsa planjava, kakor zlokobni oblak, ki je pal na zemljo in ne more navzgor. Takrat so se zableščala srca kot luči in bilo jih je več in več. In po celih planjavi so se vžigala in množica je narastla v veliko drevo in vse više in više so se vspomnja la srca. Takrat so se zvezde nagnile in se približale in se strnile s prvimi srci, ki so bila najviše in zadonila je pesem, kakor pesem - božičnica in ves živet se je zasvetil v veliki luč, kakor v tisti noči, ko se je odprlo nebo in je zasijal na zemljo božični blagoslov.

Vstal je in odšel v noč, da vidi to čudo božje in da gre med milijone srce, ki se dvigajo iz mraka, da se približajo zvezdam nebeskim...«

Sveti večer.

V peči prasketa ogenj in v beli svetli stanicji je gorko. S peči diše jačinka. Starka si jih peče, ker ne more več jesti sirovih. Sedi pri peči na klopi za pečjo ob mili preslici, goni z nogo, z rokami, slini in gladi nit ter posuša svojega sivilskega moža. Stari Rožanec sedi za pogrenjeno mizo pri svetilki, počasi kadi, piše iz glinastega vrča in pri tem čita iz stare knjige preradostno betlehemske zgodbo. Zadaj ima dolge lase, a spredaj kratko pristriženje, pakor sneg be. Ura tikta, vrteno brani, ogenj v peči prasketa in med to pada počasi ozbiljne besede starčeve.

Zunaj zazveni trobenta, začuje se pokanje z bičem, litanje in cingljanje.

»Pastir žene s poganjači čedo v Betlehem. Starec položi knjigo in gleda po izbi, kakor bi se čudil, zakaj njeni dečki ne teko iz hiše za drugo mladino? Ali soba je prazna! — Vstal je, potlačil tobak v pipi in stopil k oknu, ki je bil okno zamrzlo. Nato je odložil pipi, se podprl z laktmi ob policu pri oknu, zakril si oči in vzdihnil. Starka je počakala na praznoto v sobi, si s predpanskom zastrila obliče in leta točiti bride sože.

Tujec se je odprt, padel v temni več na kolena, počašil gorko čelo na mrzli zid in briško zaprkal. Ko sta pa v sobi odmolila, je odprl vrata in vstopil.

Rožanec se je ozrl in stvara je vzkliknila: »Jesuz Marija! Tukaj je! Jože je pred njo padel na kolena.

Zunaj so peli zvonovi ter vabili k polnočnici.

V mti koči so slavili novo rojstvo edinega sira Jožeta. Sli so vsi v cerkev ter tam zahvalili Boga za srečno vrnitev.

(Po češkem izvirniku Vladimir Severjanov.)

ko nekako tuje, pa vendar znano — tako lepo — toda kakor usmev na licu vprav umrlega človeka: brez topote in življenja.

Ko je tujec prisel do sela, se je ustavil, snel z glave klobuk in otiral čelo; hoja v debelem snegu ga je utrudila. Uprl je oči na nizke, s snegom pokrite hiše in vzdihnil in zašepetal: »Kaj neki doma počnejo?«

Pač dobro je vedel, zakaj je vzdihnil.

Kakor dvajsetletni mladenič je ostavil rojstni kraj. Želja po novosti, po tujini ga je gnala od domačegaognjšča. Odpeljal se je čez morja široko cesto tja, kamor gredo mnogi iskat v »novem svetu« novega življenja in novice, a ne pomislijo, da mora biti človek v istini srečen samo v domačem kraju. Novost, vroče življenje ga je omamilo, oslepilo: življenje v tujini ga je pokvarilo. Pozabil je na starše in dom. Pred petnajstimi leti so prejeli poslednje pisanje od njega. Ozenil se je. Godilo se mu je dobro. Lehk bi se bil spomnil roditeljev z znatno in izdatno podporo, pa mu kaj takega ni prišlo na misel. Ko mu je pa po kratki bolezni umrla žena in ne dolgo potem edino dečka, ga je nesreča tako pretresla, da je prodal svojo obrt, se vrcal na ladjo, vrgel svojo minulost in lehkisomljnost v morje, odišadal domov in tukaj je stal pri mali vasi, sicer z dosti polno denarnico, ali s praznim srcem. Stopal je počasi dalje. Prišel je do skromne hiše. Okna so bila razsvetljena in vrata odprtta. Tih občina je stopil v več in prisluškoval. V izbi je slišal pritajene glosave: »Veš kaj, oče, moliva še za Jožeta, da bi se nama vendar še vrnil. Če je še na svetu, — da bi nama imel kdo zaščiti oči, ako je pa umrl, da bi mu svetila večna luč,« je reklo ženski zopet. »Oče naš.«

Tujec se je odprt, padel v temni več na kolena, počašil gorko čelo na mrzli zid in briško zaprkal. Ko sta pa v sobi odmolila, je odprl vrata in vstopil.

Rožanec se je ozrl in stvara je vzkliknila: »Jesuz Marija! Tukaj je! Jože je pred njo padel na kolena.«

Zunaj so peli zvonovi ter vabili k polnočnici.

V mti koči so slavili novo rojstvo edinega sira Jožeta. Sli so vsi v cerkev ter tam zahvalili Boga za srečno vrnitev.

Nikola Tomazeo:

Iskrice.

Nikola Tomazeo (Tommaseo), rojen v Sibenicu leta 1802, umrl v Firenca 1. maja 1874 (letos so slavlji v Italiji 50-letnico njegove smrti), je bil eden največjih italijanskih pisateljev, ki se je udejstvoval na vseh polih znanstvenih in estetskih literatur: kot leksikosevec, moralist, pedagog, literarni zgodovinar, pesnik, umetniški in literarni kritik itd. Poleg tega je bil tudi ugleden politik. Njegovi najznamenitejši deli sta »Slovar sinonimov« in »Splošni slovar italijanskega jezika«. Pretežna večina njegovih del (vsih je za 69 delčnih knjig) je prevedena v italijanščino, pisal pa je tudi v latinščini, francosčini, novogrš

bis. Trpi z visokim ponižanjem, z tako sladkostjo; trpi, da postaneš boljša in boš sledila Kristusovemu vzgledu; trpi, da bo tvoj bližnji boljši in srečnejši; da bodo tvoje tuge, kakor Jezusove, odrešenje duš. Kdor z ljubezni objame križ, je vreden večjega spoštovanja in silnejši je, nego meč, nego žezlo.

Iskrica XXVII.

Raztrgani so tvoji udje, narod slovenski, ali obče življenje se miče v njih in siherni dan tvoja kri vse bolj veselo vre. Dolga je bila tvoja zima, hladna in burna, ali tudi za tebe začenjajo zdaj poletni dnevi, začenja cvetje z mnogimi solzami in neprestanim znojenjem zafito. Mnogoštevilno je prerojenje, ali kakor je sestra podobna sestri, tako so podobna eden drugemu tudi tvoja pleme; tvoji jeziki dokazujejo tvoje sveto in neumiročo bogastvo. Mnogoštevilno je tvoje prerojenje, ali morja in planine in prostrane pustilne delijo kakor morje brate od bratov; bedni sin ne pozna poroda svoje matere. Bedni, lažje nam je sovraštvo od ljubezni, brže se razstajamo, nego se sestajamo, roke naše rajše bijejo, nego objemajo. Malo smo došli storili, da nden drugoga spoznamo, ad si kot bratje sežemo v roke. Kot slamo, raznešeno po vetrnu, smo pustili, da nas sreča razveje. Vse je pri nas neizvestno: izvor, pišanje, nauk, red in običaji. Vse se bo obenem obnovilo: velika muka — velika radost. Poklonimo se pred znanimenito usodo, ki nas čaka, oborožimo se s čvrstim potrpljenjem, velikodušno poninoštjo. Ni sedaj čas, da opevamo našo staro slavo. Kakor se človek, ki vzdiguje težko breme, muči in vzdihuje, tako tudi mi delamo in se mučimo in, mučec se, dosežemo težko krono naše svobode.

Božični položaj na evropskem knjižnem trgu.

Menjajoči se okus čitateljev lahko igrajo avtor in založnik, vendar pa je knjigotržec edini, ki more od blizu slediti tem spremembam. Literarna priloga »Vossische Zeitung« je razpisala zanimivo anketo o tem, za katero vrsto književnosti se čitatelji po vojni najbolj zanimajo, za beletristično ali znanstveno, in koliko se razpeča v inozemstvu literarnih del. Odgovori berlinskih knjigotržcev se strinjajo v tem, da so nehalo ljudje vlagati denar v drage znanstvene publikacije, odkar se je stabilizirala nemška valuta. Zadnje čase je opažati vedno večje zanimanje za dobre romane. Število onih, ki kupujejo knjige, sicer precej narašča, vendar pa še davno ni doseženo predvojno stanje. Zlasti srednji sloji so se zopet začeli zanimati za knjige. Knjigotržci ugotavljajo skoraj enako povpraševanje po beletrističnih, potopisih in romanah, zlasti detektivskih, kakor je bilo pred vojno. Nasprotno pa je poneheno zanimanje za politične probleme, ki jih je javnost že povsod do grla sita. Znanstvena literatura zanima ljubitelje zgodovine, umetnosti in filozofije. Veliko je povpraševanje po klasičnih in športnih knjižah. Kar se tiče tujne literature, se zanima nemška javnost zlasti za angleške avtorje. Na prvem mestu stoji popularna zbirka Tauchnitz-Edition, čita se pa tudi francoske literarne novosti. Uredništvo »Vossische Zeitung« se je obrnilo tudi na inozemske kolege berlinskih knjigotržcev v Londonu, Parizu in Newyorku.

London je odgovoril tako-le: Kvalitativno se okus ni spremenil. Ljudje, ki so čitali pred vojno med potjo na službo ali na delo Filips Ottenheima in Conan Doyla, citajo danes Flettcherove, Sax-Rohmerove in Horningove senzacijonalne romane. Zadnji dve leti vojne so čitali neveste in žene vojakov, spiritistične in verske knjige, toda po vojni je ta manjša prenehala. Literarno naobraženi čitatelji, ki se je zanimali pred vojno izključno za Galswortha, Marie Corelli in Wellsa, si želi danes

poglobitev v psihološke probleme in kupujejo dela mlajših pisateljev, ki razpravljajo intenzivnejše o spolnih problemih, kakor Mary Borden, Arlan in Masefield, ali knjige, v katerih razvijajo avtorji, kakor Foster v svojem »Potovanju v Indijo«, veliki problem angleške moči v kolonijah. Knjige Bernarda Shawa kupujejo večinoma študenti. Povpraševanje po njih je večje kakor pred vojno.

V Parizu je položaj nekoliko drugačen. Karakteristika povojne literarne produkcije je njen bogati obseg in kvantitativni porast. V vseh panogah je opažati intenzivno življenje. Književna produkcija se je pomnožila v splošnem 2,5 krat. Izraženo v odstotkih: romani, povesti in novele 40 odstotkov, spomini in potopisi 2,6 odst., lirika 8 odst., gledališka književnost 2,5 odst., tuja literatura 1,3 odst., kritika in literarna zgodovina 10 odstotkov, narodno gospodarstvo in finančna stroka 12,8 odstota itd. Mesečna produkcija znaša 300 literarnih del, poleg strokovne literature. Neverjetno je zanimanje za romane. V velikih nakladah in številnih izdajah so izšli potopisi, tehnični romani (Lewis in Irena), športni romanti, filo-

zofski povesti, kakor tudi fantastični in iluzionistični romani. Zanimanje najširih slojev francoskega naroda za te vrste literature je splošno. Tudi humoristični romani so zelo priljubljeni. Puškatki opojnosti je postal francoska javnost zopet realistična in kritična. — Seveda so se tudi knjigotržci prilagodili povojnim razmeram in izdajajo nove knjige vedno ob pravem času. Za rečljivo izdajajo ogromne vsote, ker morajo tudi založništva v sedanjih razmerah računati z veliko konkurenco. Založništvo natisne malo predhodno izdajo in jo razpošlje vsem odlicnim zastopnikom literarnega, političnega in gospodarskega življenja s prošnjo, naj napišejo kratko oceno. Z odgovori dobri obenem bogato gradivo za reklamo. Drugi si pomagajo zopet na ta način, da natisnejo prvo poglavje novega romana v 200.000 izvodih ki jih deloma brezplačno razpošljejo, deloma pa plakatirajo. Tako vzbudijo zanimanje za roman med vsemi sloji in knjigi je zasiguran uspeh. Kar se tiče tujne literature, je ostalo v Parizu vse po starem. Kakor Francoz nerad potuje, tako se tudi malo zanima za tujo literaturo.

Po slovanskem svetu.

Pokret za neodvisnost Lužiških Srbov.

Wilsonovih 14 točk je postavilo na dnevni red tudi lužiško vprašanje. Tako drugi dan, ko so bili sprejeti začasni pogoji miru (13. oktobra 1918.), je priobčil znani prijatelj zatrane lužiško-srbskega življa Adolf Černy svoji zanimiči članek »Lužica in mirovni kongres, ki je izšel pozneje tudi v »Narodnih Listih«. Avtor zahteva od mirovne konference, da dá popolno neodvisnost in skupno upravo obema Lužicama. Poleg tega naj bi se Lužica spojila s Češkoslovaško, da se ji zajamči njena bodočnost. Černy je že poprej napisal več člankov v »Češki Straži«, v kateri je vsestransko obrazložil življenje lužiških Srbov, njihovo borbo za obstanek l. 1918. in njuno potrebo, da ohrani ta malo slovenski narod svoj jezik in svojo kulturo. Tako pa preveratru je zbral svoje članke in razprave v posebnih knjigah »Lužiški problem« in deloma v knjigi »Slovenjan in mirovno vojno«.

Alli tudi Lužičani niso dremali. Njihov nacionalni pokret je polagona dozoreval in naraščal. V tem oziru si je pridobil mnogo znamenitih narodni tribun in draždanski poslanec Arnošt Bart, ki je, strogo sledil za dozodki v Nemčiji in izven nje. Že pred vojno je deloval z vsemi silami na to, da ostane Lužica enota. V »Serbski Novinah« je priobčil manifest, v katerem poziva svoje rojake, naj se združijo v močno zvezko, da bi mogli kljubovati tujemu pristisku. Že v novembру l. 1918. je priobčil članek, v katerem predvideva osvobojenje Čehoslovakov in misli, da bodo Čehi zahtevali samostojnost tudi za Lužico. V saškem državnem zboru je nekaj dni pozneje izjavil, da Lužiški Srbi pod nobenim pogojem ne popustejo od svojih zahtev iz l. 1848., ki so edino jamstvo za njihove jezikovne in nacionalne pravice. Arnošt Bart je postal tako voditelj lužiških Srbov in duša borbe za njihovo svoboudo in neodvisnost. Po kapitulaciji Nemčije je organiziral 13. novembra 1918. v Budimínu nacionalni odmor, s pomočjo katerega je začel energično akcijo in propagando v obej Lužicah. V »Serbski Novinah« je opozarjal svoje rojake na to, da je prisel končno čas, ko ima tudi lužiški narod pravico zahtevati boljšo bodočnost. Drugi dan se je zbrala množica Lužiških Srbov v protestantskem selu Bukici vzhodno od Budimína in ko jim je Bart pojasnil politični položaj, so sklenili ustanci srbske zvezde kot prvo narodno-obrambno organizacijo. Na zgodovinskem zborovanju v Kroščici je bil sprejet sledenča rezolucija:

»Mi, lužiški Srbi, zbrani 20. novembra v Kroščici, svečano izjavljamo, da zahtevamo po pravici do narodne samodoločbe, sankcioniranje od vsega sveta. zdroževanje v Spodnje Lužice v eno in nedeljivo svobodno celoto, da bi moči sami zgraditi bodočnost in urejevati svoje življenje. V ta namen smo ustanovili zvezro vseh spodnj- in gornje-lužiških Srbov, čije namen je podpirati nacionalni odmor v borbi za neodvisnost in narodno samodoločbo. Da dosežemo ta cilj zahtevamo od evropskih držav, da povabijo na mirovno kon-

ferenco tudi zastopnika našega naroda.« Zborovanja v Bukiči in Kroščici so jasno manifestala skupno akcijo katolikov in protestantov na Saškem. Kmalu so se tudi pridružili tudi rojaki iz Prusije hoteli dokazati vsemu svetu, da Lužičani ne priznavajo več prejšnjih mej. Lužiški Srbi niso hoteli biti več sužnji. Nemci je seveda presenetili ta energični pokret in zato je bil saški minister Lipinski prisiljen izjaviti, da dobesi Srbi gotove pravice, samo da bi se Čehi ne vmešavali v njihove razmere in ne zahtevali, naj se jim vrne Lužica. Toda Čehi so imeli to pravico, ker bi moralna glasom pogode po smrti zadnjega člena vladajoča rodbine pripasti Gornja in Spodnja Lužica Češki kralji. Ali razmere so se spremenile, da so moral Lužičani vzeti svojo narodno stvar v lastne roke. In Lužiški Srbi so se v velikim navdušenjem lotili tega dela. Neprrehomma so se vršila protestna zborovanja. Ljudstvo je spoznalo, da je slednjič napočil čas osvobojenja in zato se je začelo v vedno večjih množinah zbirati okrog narodne zvezre in narodnega odbora. Nemški obljubljeni ni več verjelo, ker so Wilsonovi mirovni predlogi garantirali vsem narodom pravico do samodoločbe. In to pravico so si hoteli Lužičani na vsak način izvozavati, pripravljenci na največje moralne in materialne žrtve. Oglasile so se lužiško-srbske narodne pesmi, med njimi znana himna:

»Hrše Serbštvo, nježljubljene,
Swoj skit we nas ma;
nowy duch vso woslabjene,
Silne požbeha:
Boh je nam, wzde nas,
njez precel so hisem hor!
Serbjo, Serbjo wostan, Serbjo dobrodoš!«

Pokret se je čim dalej bolj širil. Vstajali so nacionalni borce, obenem pa tudi sovražniki vseh svobodne misli. Toda Lužiški Srbi niso več klonili duha. Videli so, kako so njihovi bratje Čehi vzeli svojo usodo v lastne roke, čitali so članek dr. Adolfa Černega »Lužica in mirovna konferenca« in komaj so čakali, da jim pričoksi svobodni češki narod na pomoč. Na zborovanju v Budimínu je lužiško dijastvo 22. decembra 1918. izreklo težko sodbo nad nem-

ško kulturo, ki ne dovoli Lužičanom, da bi se učili v šolah v materinščini, ki jim ne da nobene narodne šole, temveč sili lužiško mladino posečati nemške šole ter tako zavedeni ubija malo slovenski narod. Diamo se je obenem s celokupnim narodom izreklo za neodvisno in svobodno Lužico ter zahtevalo svojega zastopnika na mirovni konferenci, da pride tako do pravilne rešitve lužiškega problema.

Odslej niso mogli zadržati tega pokreta ne nemški protesti, ne pravljica o lužiškem uporu, ne govorice o češkem pohodu na Saško. Začetkom l. 1919. je izdal nacionalni odbor na narod sledeči manifest:

»Nacionalni odbor zahteva na temelju Wilsonovih predlogov neodvisno lužiško državo, ker predstavljajo Lužiški Srbi poseben slovenski narod, ki ima, kakor vsi drugi narodi, pravico do svoje bodočnosti, do neodvisne in svobodne Lužico ter zahtevalo svojega zastopnika na mirovni konferenci, da pride tako do pravilne rešitve lužiškega problema.«

Manifest so podpisali Arnošt Bart kot predsednik, Jurij Dičman kot podpredsednik, Božidar Dobrucki kot blagajnik in Jan Bril kot tajnik.

6. januarja 1919. je odpotovala češko-slovenska delegacija v Pariz in vzela s seboj češnega delegata konzula Adolta Černega, ki je imel nalogu skrbeti za pravilno rešitev lužiškega problema. Kamalu po tem sta prispevala v Pariz kot lužiška delegata tudi Arnošt Bart in Jan Bril, 5. februarja 1919. je imel češkoslovaški zunanjinski minister dr. Beneš pred delegati mirovne konference znameniti govor, v katerem se je zavzel za zahteve Lužiških Srbov. Izjavil je, da Češkoslovaška ne zahteva Lužice zase, pač pa prosi konferenco, da ne pusti izginiti te zemlje v nemškem morju. Tako je postal lužiški problem mednarodna zadeva in pokret malega slovenskega naroda je stopil na trdno tla. Lužičani so zahtevali: 1) ujedinitve gorenjih in dolnjih Lužičanov v eno neodvisno državo; 2) Vsi uradniki in Lužičani morajo brez izjemne govoriti s Srbov v njegovi materinščini; 3) narodne ljudske šole morajo biti lužiške, katoliške ali protestantske, knjige pisane v materinščini. Nemški jezik naj se poučuje v viših razredih, da bi se mogla deca seznaniti z njim; 4) Lužiško gimnazije, realke in poljedelske šole; 5) Lužiško gospodarsko ali srednjo delniško šolo; 6) Lužiški jezik na pošti, železnici, pri sodiščih in slih pri vseh državnih uradih; 7) lužiško narodno skupščino, ki mora sankcionirati vsak zakon predno stopi v veljavo; 8) lužiško narodno vojsko za obranitev notranjega miru; 9) gospodarsko in trgovsko neodvisnost in 10.) svobodo obvezno izvozopredavanj v državi.

Ali usoda je hotela drugače in zahteve Lužiških Srbov so padle po volji zavezniške diplomacije v vodo. Malo slovensko pleme je ostalo pod nemškim jarom in težko je reči, kdaj in dali pa slih zasije solnice svobode. Vendar pa Lužičani navzicle kruti usodi ne obupavajo. Vse svoje sile so posvetili po vojni delu na gospodarskem in kulturnem polju. Ustanovili so »Lužiško gospodarsko družbo«, »Lužiško hranilnicu« in »Srbsko Narodno banko«. Poleg obnovljene revije »Srbske Slovo« izhajajoče vsakih 14 dñi, je začel izhajati tudi dnevnik »Serbske Novine«. V Dolenji Lužici je začel izhajati »Novi Serbski časnik«. Društva so začela energično delovati. Domači se je združil in izdaja svoj list »Serbski Student«. Temu se je pridružila 1. decembra 1920. mesečna revija »Češko-lužiški vestniki«, ki propagira češko-lužiški kulturni življenje. Za časopis je bil izvoljen minister dr. Milan Hodža, za podpredsednika primator dr. M. Baxa, vsečilski prof. dr. Matija Murko in prof. višje trgovske šole dr. D. Vojnovi. za generalnega tajnika dr. M. Koutsky, za njegovega namestnika vladni tajnik A. Beringer, za blagajnika J. Čihal. Izpraznjena mesta v odboru so zasedli vsečilski profesor dr. Domink, podpredsednik senata V. Klopač, bratislavski župan dr. Okanik mag. phar. Purich, J. Pichl, generalni konzul kraljevine SHS Rasič, dr. Stangler in J. Betskjal.

Upajmo, da tudi podprtih lužiških narod kmalu dokaže svetu, kolika sila je v njegovem slovenski kralji. Kakor drugi slovenski narodi, tako mora tudi to pleme verovati v svojo moč in računati s samopomočjo. Cim večji bo nemški pritisk in čim bolj

bo trpela narodna samozavest, tem prej napoči čas, ko tudi Lužičanom ne bo treba več tlačiti tujemu nasilniku.

Svetlobna telesa „Vesta“

stopne, namizne in stenske stete in vseh izdelav po konkurenčnih cenah.

J. Gorec, Palata Ljubljanske Kreditne banke. 143 T

Češkoslovaško-jugoslovenska liga v Pragi.

(Občni zbor.)

Centrala Češkoslovaško-jugoslovenske Lige je skovala v nedeljo dopoldne občni zbor, ki ga je otvoril njen predsednik poljedelski minister dr. Milan Hodža, spominjajoč se v iskrenih besedah člana odbora in soustanovitelja bratislavke podružnice Počebnega in drugega soustanovitelja te podružnice dr. Dutkova. Zbranemu članstvu je sporočil, da sta prevzela kralj Aleksander I. in prezident Masaryk prototakt nad jugoslovenskim plesom, ki se vrši v januarju 1925. Poročilo o delovanju Lige v letu 1923-24. je podal generalni tajnik dr. M. Koutsky. Liga je po svojih močeh podpirala jugoslovenske akademike na češkoslovenski univerzi in pospeševala kulturne stike z Jugoslavijo. Petletni obdobje Jugoslavije je pridelala s predavanji po krajevnih odborih. Bratislavski organizacijami v Jugoslaviji je pomagala pri proslavi jubileja J. Holečka. Udeležilo se je te akcije za pospeševanje slovenskih jezikov na češkoslovenskih srednjih šolah in posredovala, da se na nekaterih šolah poučuje srbohrvaščina. Odbori pridelajo tečaje slovenskih jezikov. Pridelila je Vojnovičev večer ter turnejo jugoslovenskega pevcev zboru Stanovič. Centrala je v stalnih stikih z organizacijami v Ljubljani, Beogradu in Mariboru, ki hčete osnovati podružnico tudi v Ptuju. V Zagrebu delujejo od leta 192

Gospodarstvo.

Gospodarski pomen Niša.

Po prof. J. Cvijiću razlikujemo na Balkanu svetovno važnost Carigrada, evropsko važnost Beograda in Soluna in balkansko važnost Niša. In v resnici se Niš nahaja na križišču najvažnejših prometnih potov na Balkanu: podolžni pot, ki veže preko doline Morave in Vardarja Donavo, to se pravi Evropo, z Egejskim morjem in Azijo, in povprečna pot, ki preko doline Drina in Toplice in Kosovega polja veže Donavo z Jadranskim morjem. Kdor ima točaj v posesti Niš, je gospodar prometnega vozila na Balkanskem polotoku.

Zunanjji pogled na mesto daje le slabo sliko o njegovi važnosti. Danes se nahaja v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencov več bolj obljubljenih in znanih mest, kot je Niš s svojimi 30.000 prebivalci. Vendar so vsi pogoji za njegov razvoj tu in kmalu bo dosegel svoj prejšnji gospodarski pomen.

Gradba prekbalkanske železnice od Dunava do Jadrana je predpogoj tega pomena. Proga od Dunava do Niša je že gotova in v teku par tednov bo polnjana po dolini Toplice do Prokuplja. Predno bo vsa gotova, bo treba še zgraditi most pri Prahovu, ki bo vezal Srbijo z Bukarešto in Odeso, in slednji se 470 km železniške proge do Kotorja.

Prvič je ta proga za našo državo gospodarske važnosti: z njo bomo imeli dostop do bogatih, rodovitnih pokrajjin (Kosovo, Metohija) in do velikanskih gozdov v Ibarski Kotlini in v Črni gori in železniško zvezo z Albanijo; drugič pa ima ta proga za nas tudi vojaški in politični pomen in sicer radi naših odnosov do Albanije in preko te do Italije.

Kar se tiče Niša samega, mesto nujno rabi drugo električno centralo, vodovod, kanalizacijo in klavznicu. Priprave za ta dela so že v teku, deloma se bodo izvršila z reparacijskim materialom. Enako bo treba misliti na gradnjo moderne, velike mestne hiše.

V neposredni bližini mesta (12 km) se nahaja kopališče Niška Banja, katerega voda je po preiskavi nemških speciaistov najbolj radioaktivna na vsem Balkanu in spada med prve v Evropi. Zdravi revmatizem in nervozne bolezni. Na žalost je kopališče zelo primitivno in nima radi tega dosti gostov. Temperatura znaša 37°C (kot človeškega telesa). Podnebje je izborni. Angleži so po včini izbrali ta kraj za instalacijo sanatorija za bolne na pljučih. Okolica je zelo lepa in zanimiva.

Za ustanovitev raznih industrij so tla v Nišu ugodna, ker je električna moč na razpolago (mesto daje industrijski tok kilowatt po en dinar). V bližini so bogati timski premogovnik, s katerimi je Niš zvezan z železnico.

Niški delavci so znani po svoji solidnosti in poštenosti, to so znameniti spečalbarji, sezonski delavci, ki so pred vojno hodili na Bolgarsko in Romunsko, sedaj pa hodijo večinoma v Beograd ali pa v Ameriko.

Zivinoreja je zelo razvita; sirkaščevalja je znamenit, izvažajo ga nad 100 vagonov v Solun, Carigrad in Aleksandrijo. Če bi kakovost malo zboljšala, bi se dal prodajati tudi na zapad. Izvaža se tudi precej surovega masla.

V Nišu sta dve strojarni, dve tovarni za obutev in mala pivovarna, ki pa ne zadostuje za mestne potrebe. Okolica mesta pridelava mnogo sadja in zelenjave (zelja, fižola, paradižnikov in paprike). Konzervna tovarna bi bila tu na mestu.

Tudi industrijske rastline se mnogo

goje: lan, konoplia in duhan. Zaenkrat pa se tu izdeluje samo odeje in vreče, a so zelo surovi izdelki. Pač pa so močni in trpežni.

Vino iz okolice Niša je izborni, a nikjer še nimajo modernih kleti in tudi konjaka ne izdelujejo. Tovarna za alkohol bi tu imela popoln uspeh. Vsled bližine premogovnikov bi se dali izdelovati briketi, vsled čemerča tudi apno. Dala bi se razviti keramična industrija. Vsele teh industrij seveda ne bi bilo treba upoštavati kot velika podjetja, ki bi mnogo stala, temveč kot delavnice, ki bi se prav dobro rentirale in kjer bi množiče brezdelnih našle zasluga in bi se tako dvignil sedanji gospodarski zastoj v deželi.

Naša proizvodnja bombaža

Bombaževi nasadi se nahajajo v Južni Srbiji v okrajih Strumica, Dojran, Djedvelji in Negotin. Ti okraji proizvajajo bombaž za lastno potrebo, pa tudi za trgovino. Kočanjski in Radojantski srez v Bregalniškem okraju pa proizvaja tudi bombaž samo za donacija uporabu. Po poskusih, ki jih je delala tvrdka Milan Ječmenica & Co v Beogradu, se bombaž v Južni Srbiji pričenje splošno v treh barvah: čisto bel, ravnkanast in umazano sivo. Dolžina nitri znača 15 do 30 mm. Če primerjamo to dolžino z ono najboljših svetovnih vrst, vidimo, da je ta bombaž bolj kot indijski, kojega niti so samo 12–22 mm dolge, in samo malo zaostaja za ameriškim bombažem, ki ima dolžino 20 do 30 mm. S tem bombažem se da izdelovati brez mešanja dalliških niti, do št. 12 angleške numeracije. Tovarna Ječmenica & Co je l. 1923 kupila 26.000 kg bombaža, s katerim je izdelovala angl. številke 6 in pol, 8 in 10 mm.

Po strokovnem mnenju tirkve M. Ječmenica bi se dale izdelovati fineške številke. S primesjo 30% ameriškega bombaža bi bilo mogoče priti do št. 20 in z egiptanskim bombažem, ki je dolg 30–50 mm, do št. 30 po angleški meri.

V Južni Srbiji je produkcija kokonov svobodna. Zato je položaj za to industriju danes tako ugoden kot pred vojno. Glavna proizvodnja sredšča so: Djedvelji, Dojran in Strumica. Skrbajo pa uvesti rejo sviloprejke tudi v drugih pokrajnah Južne Srbije.

Na ozemlju Južne Srbije je bilo pridelanih sirovih kokonov: l. 1919 110.835 kg, 1920 143.377 kg, 1921 199.630 kg, 1922 227.300 kg, 1923 338.716 kg.

V Vojvodini je sviloprejna industrija deloma v rokah Srbskega sviloprejnega društva, deloma Hrvatskega poljedelskega banka. Pa tudi država sama kupuje kokone.

V Vojvodini je bilo nakupljeno sirovih kokonov: l. 1920 kg 53.354, 1921 kg 153.202, 1922 kg 292.208, 1923 kg 223.179.

V Hrvatski in Slavoniji se je eksplatacija sviloprejne industrije podelila kot koncesija Hrvatski poljedelski banki. Ta koncesija se je začela l. 1913, in je trajala do leta 1923.

Na tem ozemlju se je nakupilo sirovih kokonov: l. 1921 kg 7051, 1922 kg 13.046, 1923 kg 51.761, 1923 kg 91.340.

V Sloveniji ni sviloprejne industrije. Slovenske pokrajine, kjer se je ljudstvo bačilo z njo, so danes pod Italijo.

Na dalmatinskom ozemlju je bila produkcija sledeča: l. 1919 kg 189, 1921 kg 1527, 1921 kg 1787, 1922 kg 8651, 1923 kg 16.519.

Tudi v Bosni in Hercegovini se bavi prebilavstvo z rejo sviloprejke. V Severni Srbiji je ta industrija v rokah Srbskega sviloprejnega društva, katerega sedež je v Beogradu, ki pa ima podružnico v Laponem. Društvo ima koncesijo za 20 let od 3. aprila 1909 sem. Koncesionirano društvo med tem odkupuje od prebilavstva kokone.

Cena našega bombaža je bila 16–60 Din za kg. Dosegla je višino 60 Din v trenotku, ko je ameriški bombaž stal 37 funtov.

8. marca 1924 je bila cena ameriškemu bombažu 29%, radi tega je tudi cena srbskega bombaža padla.

Celoletna proizvodnja bombaža v Južni Srbiji se ne da točno določiti, kajti vsed strahu pred davki se pravilo število prikriva s strani proizvajalcev.

Kot so javile občine, je bila proizvodnja l. 1922 samo 108.348 kg in število proizvajalcev 4734, torej bi prišlo samo 23 kg na vsakega. Po strokovnem mnenju pa se je pridelalo najmanj 150.000 kg.

Poročilo Industrijske zbornice v Skopljujavlja, da se ena petina pridelka uporablja za domače potrebe, predvsem za tkanje grobega domačega platna.

Bombaž sejejo v Djedveliju med 15. aprilom in 1. majem. Zemlja se pripravi kot za korazo, toda se zorje bolj globoko. Vsejate se dve zrni na razdaljo 20 cm. Ko je prišel čas okopa-

vanja, se ena mladička odstrani. Enkrat se okopljče in dvakrat se z brano prevlče. Bombaževci je zelo občutni za sneg in slano. Rastlina zraste v Strumiči do 50 cm visoko (v slabzi zemlji le polovico), v okolici Stipa 35–45 cm in v okolici Djedvelja doseže celo en meter. Ena rastlina daje do 15 cvetov v rodovitni zemlji, toda navadno ima le po 5–6 cvetov. Cveteti začenja bombaž meseca junija.

Producija bombaža bo rastla, čimbeni se bo več izplačala kot ona koruze in žita. Dobrek pa ne prinaša samo od bombaža samega, temveč tudi od zrnja. Na hektar se pridobi okoli 1000 kg zrnja (semena), kar da, po 2 Din kg, 2000 Din, in 300–500 kg bombaža, po 50 Din, kg, kar daje 15.–25.000 Din.

Ta tako dobčkanosna industrija je pa tudi važna za državno obrambo in zato bi bilo želiti, da jo država sistemično pospešuje.

Svilopreja v naši državi.

Poletiško ministrstvo je objavilo podatke o položaju svilopreje v teku zadnjih petih let. Podajamo najvažnejši izvleček:

Svilopreja v naši državi je bila od vojne težko prizadeta, toda izboljšala se je, kot splošni gospodarski položaj naše države. V Severni Srbiji se reja svilopreje le počasi izboljšuje. Ta položaj je nastal vsled tega, ker družba, ki ima koncesijo nakupovanja kokonov (bu), slednje je bila slabo planificirana.

V Južni Srbiji je produkcija kokonov svobodna. Zato je položaj za to industriju danes tako ugoden kot pred vojno. Glavna proizvodnja sredšča so: Djedvelji, Dojran in Strumica. Skrbajo pa uvesti rejo sviloprejke tudi v drugih pokrajnah Južne Srbije.

Na ozemlju Južne Srbije je bilo pridelanih sirovih kokonov: l. 1919 110.835 kg, 1920 143.377 kg, 1921 199.630 kg, 1922 227.300 kg, 1923 338.716 kg.

V Vojvodini je sviloprejna industrija deloma v rokah Srbskega sviloprejnega društva, deloma Hrvatskega poljedelskega banka. Pa tudi država sama kupuje kokone.

V Vojvodini je bilo nakupljeno sirovih kokonov: l. 1920 kg 53.354, 1921 kg 153.202, 1922 kg 292.208, 1923 kg 223.179.

V Hrvatski in Slavoniji se je eksplatacija sviloprejne industrije podelila kot koncesija Hrvatski poljedelski banki. Ta koncesija se je začela l. 1913, in je trajala do leta 1923.

Na tem ozemlju se je nakupilo sirovih kokonov: l. 1921 kg 7051, 1922 kg 13.046, 1923 kg 51.761, 1923 kg 91.340.

V Sloveniji ni sviloprejne industrije. Slovenske pokrajine, kjer se je ljudstvo bačilo z njo, so danes pod Italijo.

Na dalmatinskem ozemlju je bila produkcija sledeča: l. 1919 kg 189, 1921 kg 1527, 1921 kg 1787, 1922 kg 8651, 1923 kg 16.519.

Tudi v Bosni in Hercegovini se bavi prebilavstvo z rejo sviloprejke. V Severni Srbiji je ta industrija v rokah Srbskega sviloprejnega društva, katerega sedež je v Beogradu, ki pa ima podružnico v Laponem. Društvo ima koncesijo za 20 let od 3. aprila 1909 sem. Koncesionirano društvo med tem odkupuje od prebilavstva kokone.

Cena našega bombaža je bila 16–60 Din za kg. Dosegla je višino 60 Din v trenotku, ko je ameriški bombaž stal 37 funtov.

8. marca 1924 je bila cena ameriškemu bombažu 29%, radi tega je tudi cena srbskega bombaža padla.

Celoletna proizvodnja bombaža v Južni Srbiji se ne da točno določiti, kajti vsed strahu pred davki se pravilo število prikriva s strani proizvajalcev.

Kot so javile občine, je bila proizvodnja l. 1922 samo 108.348 kg in število proizvajalcev 4734, torej bi prišlo samo 23 kg na vsakega. Po strokovnem mnenju pa se je pridelalo najmanj 150.000 kg.

Poročilo Industrijske zbornice v Skopljujavlja, da se ena petina pridelka uporablja za domače potrebe, predvsem za tkanje grobega domačega platna.

Bombaž sejejo v Djedveliju med 15. aprilom in 1. majem. Zemlja se pripravi kot za korazo, toda se zorje bolj globoko. Vsejate se dve zrni na razdaljo 20 cm. Ko je prišel čas okopa-

mogli sploh podariti vstopnico! Saj je na nji izrecno povedano »le osebno veljavna!«

»Oprostite!« sem si dovolil pripomniti. »Toda saj si nisem mogel mislit, da ima moj prijatelj prijatelje, ki za menjajo »Marto« z »Bajazzom!« Kaj takega je vendar izključeno pri gospodarstvu, ki je že z dirgentom damske kapec!«

»Ce'o z večmil! me je prekinil in kar vriskal od zadovoljnosti. »Vi ste pa res famozni clovek! Ugajate mil! — Šalo na stran: pa menda vendar niste resno mislili, da bi jaz posušal »Marto.« Kaj takega sploh ne spada v moje svetovno naziranje! Jaz sem sev' i vstopno brž oddal naprej! Zelo čedni gospodin! Mislim, da ste pregalantni, da bi proti testiral proti tej vporabi parketnega sedeža!«

»Ampak da bi bili izbrali iz svoje kot vse kaže, precej številnega damskega poznanstva vsaj kako muzikalico!«

»Saj sem jo! Maši Mimi poznata celokupno pevsko literaturo od »njiprije do najbolj umetne kavarniške pesmi. In pisati zna imenitno. Ali hočete prečitati morda par njenih pisem?«

»Toda, kako ste?« — Ah, ne bodite hudi,

kajti sp'oh nisem bila tam. Tisti večer ravno nisem bila prosta in sem vstop-

industrijsko središče Japonske, Osaka skozi nepoškodovan.

Po tako težkem gospodarskem tidercu je stopila japonska industrija nedvomno v novo fazo — v dobo konstantnega nazadovanja, ki je za državo tem občutnejši, ker se je njen gospodarsko življenje med vojno neverjetno razvilo in dvignilo. Razmah japonske industrije je baziral prav za prav ne toliko na razvoju notranjega trga, kolikor na povečanju izvoza. Do 1. 1914. se je omejeval izvoz Japonske na pokrajine Daljnega Vzhoda, dočim je objel med vojno takoj vse svet. Pred vojno je izvzažala Japonska včinoma izdelke domače obrti in sirovine. Med vojno pa je močno razvila bombažno, papirino in slično industrijo. Ob izbruhu vojne je imela Japonska okrog 10.000 tkalnic sedaj pa jih ima 53.317. Od 1900 tkalnic sedaj pa jih ima 53.317. Od 1900 tkalnic sedaj pa jih ima 53.317. Od 1900 tkalnic sedaj pa jih ima 53

To in ono.

Marconi in njegov sistem svetlobnih žarkov.

O senzacionalnih poizkusih, ki jih dela Marconi z brezžičnim pošiljanjem kratkih valov na največje razdalje potem neznačne intenzivnosti, se zadnje čase mnogo govori in piše. Sedaj je Izla angleška publikacija, ki jo izdaja Marconijeva družba za brezžično brzjav v Londonu pod naslovom »Marconijev sistem svetlobnih žarkov za spoj na velike razdalje — revolucija v dosedanjem dnevni praksi«. Toda tudi ta oficijelna publikacija ne pojasnjuje vseh tehničnih principov, ki so služili Marconi pri njegovem epohalnem izumu. Vendar pa zasluži, da si ogledamo nekatere njenе odstavke.

Ze pred dobrimi 28 leti, ko je bila radiotelegrafija še v povojih je skušal Marconi praktično izrabiti takozvane reflektore, da bi z njihovo pomočjo vzbiljil kapacitet oddajnih in sprejemnih radio-postaj. Ob tem času je znanost rado-telegrafijo potom dolgih valov in velike energije tako izpopolnila, da sistem usmerjenih kratkih valov ni več tako zanimal znanstvenikov, kakor poprej. Edini Marconi je ostal zvest svoji ideji, da izrabi vse doseg skrite možnosti reflektorskega sistema, in tako je nadaljeval svoje pravne poizkuse. Med svetovno vojno je skušal konstruirati aparat, ki bi oddajal valove tako, da bi ga sovražnik ne mogel morebiti. Ob asistenci C. Franklina je delal z reflektorskim sistemom poizkus, ki so se zelo dobro obnesli. Svoje izkušnje pri teh poizkusih s kratkimi valovi je porabil Marconi takoj v mornarici za takozvane brezžične morske svetilnike. Sele leta 1923 je skonstruiran pomožni aparat za oddajo 100 m dolgih radioelektričnih valov. Da ugotovi kapacitet te postaje v praktičnem zračnem prometu in spozna splošne zakone, po katerih se ravna uporaba kratkih valov, a tudi da pojasni problem, zakaj pojema svetloba sila na večje razdalje, je napravil Marconi več poizkusov med radio-postajo z omenjenim aparatom in svojo jahjo Elektro. Rezultati teh poizkusov so ga uverili, da je bila intenzivnost 100 m dolgih zračnih valov po dnevi sredina v spremenljiva, po noči pa mnogo večja in nestanovitna. Po zanesljivi poznosti med omenjenim postajo in Sydney, Buenos Aires, Rio de Janeiro in Montrealom so do celja jasno pokazali, da je mogoče brezjavljati tudi na takih velikih razdaljih z malo energijo in da bo prenos, ki ga opravlja te postaje mnogo večji, nego prenos velikih, prvovrstnih postaj, delujocih z dolgimi valovi.

Nastane vprašanje, kakšna je razlika med običajno metodo brezžične telegrafije in Marconijevim sistemom svetlobnih žarkov? Pri običajni metodi brezžične telegrafije se široki električni valovi enakomerno in obenem v vse smereh. Energija, ki jo predstavlja vsak val ali vrsta valov, se razdeli na vse kratek val, ki je način oddajne postaje. Sprejemna postaja ujame samo neznačno množino energije. Z ozirom na to, da se široki valovi z vsake oddajne postaje na vse strani, je treba načini sredstva, ki bi omogočila sprejemni postaji ujeti one signale, ki prihajajo od gotove postaje, s katero hoče dobiti sprejemna postaja zvezdo. V praksi se doseže to tako, da pošilja vsaka postaja določeno dolžino valov in da se dočleni, ki sprejema, z anteno prilagodi temu valu. Možnost izbere dolžine valov je pa omejena. Poleg tega nastane pri oddajnih postajah varfasičja v frekvencij valov, ki znaša pri oddajni brzini 200 besed na minuto do 100 tresljajev na sekundo pod in 100 tresljajev nad frekvencijo valov. Tako nastane pri 20.000 m dolgih valovih (10.000 tresljajev) spoj valov od 9800—10.200 tresljajev. Ce bi bil ves obseg 100—30.000 dolgih valov vporljiv za brezžično brezjavljenje na velike razdalje, bi te številke ne imeli posebnega pomena, ker bi znašalo število 400 tresljajev spojov, ležečih v teh mehah, 7475. To pomeni, da bi moglo to število postaj delovati obenem z različnimi dolžinami valov brez medsebojne interferenč. Ali pri sedanjem sistemu radio-telegrafih transmisij omejujejo praktični cilji dolžino valov, zlasti kratkih, ki se na široko takoj, kakor dolgi. Radiotelegrafija na velike razdalje je torej omejena na dolžino valov od 10.000 m (30.000 tresljajev) do 30 tisoč metrov (10.000 tresljajev). Navaden račun nam pravi, da je v teh mehah prostira same do 50 spojev s 400 tresljajmi. Zato je število oddajnih postaj, delujocih na velike razdalje, omejeno na to število, ki ne zadošuje za svetovni radiotelegrafični prenos.

Marconi je šlo za to, da s svojim sistemom svetlobnih žarkov razširi radiotelegrafično korespondenco na velike razdalje. Pri uporabi teha sistema je koncentrirana vse energija oddajne postaje na majhen kot, na pr. 20°. Ce predpostavljamo da stoji oddajna sprejemna postaja v tem kotu, ujame 18 krat več energije, nego bi je ujela, če bi se širila energija z oddajne postaje v krogu, tj. v 360°, 10 K W postaja, ki pošilja valove na vse strani. Ta sistem svetlobnih žarkov se lahko uporabi tudi pri sprejemni postaji in koncentrično vso energijo večjega obsega 'na sprejemni postaji. Reflektorski sistem na sprejemni postaji je sličen sistemu na oddajnih postajah, kar pomeni, da je mogoče dosegri pri kotu 10° 36 krat večjo energijo oddajnega aparata. Ce vporabilo 20° reflektorskega sistema na oddajni in sprejemni postaji, dosegri v celoti 26×36 večjo energijo, nego pri običajni transakciji in sprejemjanju. Te, na prvi pogled sicer ogromne številke so ugotovili poizkus.

S sistemom svetlobnih žarkov je pa mogoče dosegri še druge ugodnosti. Kakor rečeno, je število transakcij odnosno sprejemov na velike razdalje omejeno pri običajnem oddajnem sistemu na število možnih 400 tresljajnih udajnih poslov. Po novem sistemu 10° lahko deluje 26 vstop obenem in ugodivo druga od druge, ne da bi nastala kakšnakoli interferenčna korespondencija v sprejemnih postajah. Principe ostane isti, pa naj bodo oddajne postaje postavljene na istem

kraju, ali pa razstrelene po vsem svetu. Sistem svetlobnih žarkov je zelo pričuden za kratke valove. Oddajna antena obstaja iz večjega števila vertikalnih žic, ki so lahko zvezzane med seboj z vodoravnimi žicami, kar pa ni neobhodno potrebno. Drugi sistem žic, pritren paralelni s prvim na razdalji četrte dolžine valov, služi kot reflektor. Sprejemna antena in reflektor sta enako konstruirana. Če je treba, se lahko uporabi antena iste konstrukcije za sprejemjanje in oddajanje.

Kokain in opij v Parizu.

Vsa večja evropska mesta so danes preplavljena s posebne vrste verižavnost, ki nudi gotovim ljudem bogati vir zaslužka. Začnimo na našo dobi in družbo je vziranje kokaina in opija. Dasi si je ta sirup ugledil pot že med vse narode, so vendar Francuzi med prvimi, ki unicoju z njim svoje zdravje in izpodkopavajo temelje bodočih generacij. Pariz je danes ne le gleda mode, temveč tudi gleda kokaina in opija prvo evropsko mesto. Dan na dan pričnajo francoski ljudi poročila o nočnih pohodih pariške populacije, ki je prodajalcem kokaina in opija ne prestano za petami, ali vse to jih ne ovira, da bi ne mamil ūtev v svoje mreže. Zadnje mesece je izšlo v Parizu več brošur, v katerih svetujejo zdravniški krogi prebijalstvo, način, da se varuje strašnega strupa. Toda kokain se ne boji nobene propagande. Prodajalcji poznavajo vse fine in trike, kako je treba ravnavati s carinskimi uradi ali policijskimi organi, da spravijo svoje blago na varno.

Znani gledališki dnevnik »Comedia« je pridobil nedavno rezultate anketne enege svojih urednikov, ki kaže načinost s prstom na osebe zapletene v thiotapstvo in razpečavanje kokaina. List piše jasno o barih in drugih nočnih lokalih, kjer se na debelo prodaja in vživa kokain, toda pariška policija se za ta razkrivitev niti najmanj ne zmeni, ker so visoki politički organi često sami materialno zainteresirani na tem, da se prodaja čim več kokaina. Prodaja kokaina in opija, vtihotpljenega čez mejo, opravljajo predniki najrazličnejših, tudi aristokratskih slojev na drobno in debelo. Grosisti prodajajo največ količine preku pojavcem, ki imajo za pot svoje agente. Ti agenti so čisto posebna vrsta verižnikov. Med njimi so prodajalci cvetčil, šoferji, izvozski, posreščki, natrakarji itd. Na delo gredo večinoma samo ponoči, ker se boje, da bi se jim zaslužek ob belem dnevu ne izmaznu in z rok. Kavarni, bari, gledališča, kinematografi in drugi javni lokali so polni teh verižnikov. Prodaja gre še doči do izpod rok, ker imajo stike z vsemi eksponiranimi faktorji pariške družbe. Bolj težavna je stvar s thiotapstvom kokaina in opija čez mejo. Tu si pomagajo thiotapci z najrazličnejšimi trikami. Prepovedano blago skrivajo pod oblike, med knjige pod podplatne, v korsete ali pa celo v umetno zobjave. Dobre pomočnike imajo med sprevidniki mednarodnih vagonov, ki niso tako podvrženi obmejnemu carinskemu pregledu. Ali s tem še daleč niso izbrpane vse možnosti thiotapstva. Znano je, da so nedavno odkrili thiotapce s kokainom v diplomatskem vlaku neke severne države. Diplomatični vagoni so namreč zapečateni in jih carinske oblasti ne smejo pregledovati. Iz tega je razvidno, da organizacija koinstantov in njihovih pomočnikov ne izključuje nobenega družabnega stanu. Zvezne pariške zdravje je na primer protestiral proti omenjenemu uredniku »Comedia«, ki si je drzil trdit, da so celo nekateri zdravniški krogi v zvezi s thiotapstvom in razpečavanjem kokaina. V Parizu je javna tajnost, da mnogi igralci, avdovati in politiki ne morejo stopiti pred občinstvo, če si niso predhodno nabrali koraža s ščipcem »bigorpet«, kar je običajni naziv za kokain, ki mu pravijo v Parizu tudi »neige« ali pudre blanche.

Usoda ruskih carskih dvorcev.

Takožani veliki livaldiški dvorec na Krimu, ki ga je zgradil leta 1910/11. arhitekt Krasnov, predstavlja tako gleda arhitekturo, kakor tudi gleda zgodovine in običajev načinom in edini te vrste spomenik umetnosti in življenja ruske aristokracije, že 19. stoletja. Kar se tiče arhitekture je ta dvorec nekak poizkus skombinirati v eno celotno zdržljive vseh slogov klasičnega, mavritanskega in renesančnega. Dvorec predstavlja dlvni vzorec umetnosti umirajoče ruske aristokracije. V tem je tudi veliki umetniško-zgodovinski pomen tega spomenika. Druga podobnega spomenika na tem polju gradbene umetnosti Rusija nima in zato se celo sovjetski krogi mnogim menijo, da je treba ta dvorec na vsak način ohraniti.

Začnimo za ruski absolutizem je tudi to, da za gradbo teka monumentalna poslopija z bogato notranjostjo niso rabili niti eno leto. Država je namreč prispevala tako ogromne sredstva, da je bil dvorec v primerjavi s kratek čas dovršen. Notranjost dvorcev predstavlja način umetnosti uspeha na polju režbarije in umetnin in lesa. Les je spremenjen tu v neke posebne vrste marmora. Rusija je sprost značna po svojem pravrshtnem lesu, ali nikoli in nikteri ni prilepel les do take veljave kakor v tem dvorecu. Tudi oprema je zelo značilna za ruski carizem zadnjih let, ker predstavlja dragocene spomenik običajev, rodbinskih krogov in javnega življenja ruske aristokracije prošlega stoletja. Posebno zgodovinsko vrednost ima n. pr. spalnica in učilnica prestolonaslednika, poleg tega pa tudi splošna značilnost, da je mogoče dosegri pri kotu 10° 36 krat večjo energijo oddajnega aparata. Ce vporabilo 20° reflektorskega sistema na oddajni in sprejemni postaji, dosegri v celoti 26×36 večjo energijo, nego pri običajni transakciji in sprejemjanju. Te, na prvi pogled sicer ogromne številke so ugotovili poizkus.

S sistemom svetlobnih žarkov je pa mogoče dosegri še druge ugodnosti. Kakor rečeno, je število transakcij odnosno sprejemov na velike razdalje omejeno pri običajnem oddajnem sistemu na število možnih 400 tresljajnih udajnih poslov. Po novem sistemu 10° lahko deluje 26 vstop obenem in ugodivo druga od druge, ne da bi nastala kakšnakoli interferenčna korespondencija v sprejemnih postajah. Principe ostane isti, pa naj bodo oddajne postaje postavljene na istem

zgradba eden najlepših spomenikov carske dobe samo v drugem smislu. To je tipična vila bogata, ki živi poleti na počitnicah in načrti z vsakim krajevjem za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem dvorcu ni niti dovolj zraka, niti svetlobe ali car je izblil to viho, ker je načel mir v nji vedno mil in čas za intimno rodinsko življenje.

Gledaš oben dvorcev se je vneš v sovjetsko tisku polemika, v kateri se čujejo različna mnenja. Nekateri pravijo, da bi kazalo tudi te ostanke carizma za domačo izdatke. V tem

Cesarjeviča Rudolfa testament.

Iz tajnih habsburških arhivov prikazajo pologoma na dan dokumenti, ki bi bili sicer v njih ostali zakopani stoljetje in stoletja. Te dni je bil objavljen testament nešrečnega cesarjeviča Rudolfa, ki si je leta 1889. končal življenje.

Ta testament se glasi:

«Pri popolnem razumu sem svojeročno napisal ta testament in prosim Njegovo cesarstvo in kr. apostolsko Veličanstvo najponosneje, da milostno prevzame posel izvršitelja testameta in tudi varuštu moje hčerke Elizabete. Za univerzalno dedilno svojega premočnega in nempičnega imetja določam svojo hčerkino Elizabetho; svoji soprigi Stefaniji določam dosmrtni užitek celokupnega imetja. Ako se zoper omoti užitek prenega popolnoma in preide na mojo hčerkino. Ako se moja hčerkina omoti, si naj razdelita užitek. Nadalju določam: 1. 30.000 goldinarjev zapuščam vodji pisarne polkovnika pl. Spindlerju, v slučaju njegove smrti njegovemu sinu ali njegovi hčerkici.

2. 20.000 goldinarjev darujem dvornemu maršalu grofu Bombellesu; ako on umrije, dobe ta znesek njegovemu dediču.

3. 30.000 goldinarjev naj se razdeli po svobodnem prevdarku moje žene med služnico, o kateri ve, da je meni posebno dobro služila.

4. Velič omaro z akvareli zapuščam dvornim zbirkam.

5. Sablje in lovsko oružje se naj po ženinem prevdarku porazdelijo kot spomin med moje znance in sorodnike. Kar ostane, naj dobi moji strežnici in lovci.

6. Lovske in druge pse zapuščam svojim lovecem.

7. Vso svojo obleko, perilo in čevlje zapuščam svojemu komorniku.

8. Prirodoslovne zbirke zapuščam po prevdarku moje žene dunajskim učnim zavodom.

Moj pisalni miz na Dunaju in v Laskenburgu naj v prisotnosti moje žene odpre sekcijski šef Ladislav pl. Štefencij-March in naj te spise po lastnem prevdarku ali uniči, ali shrani. Da je ta svojeročno napisana održba moja trdna volja, potrjujem s svojimi podpisom in svojim pečatom. — Na Dunaju, 2. marca 1887. — Prestolonaslednik nadvojvoda Rudolf s. r.e.

Fran Josip je prevezel varušto in je takoj po Rudolfovem smrti že v februarju zvišal vdovske prejemke prinezenje Stefaniju za lefnih 100.000 krov. Nadaljni dohodki so znani. Stefanija je vzela grofa Lohaya, njenega hčerkica Elizabeta pa prince Windischgrätz. O Elizabetinih pustolovčinah, o njenem ljubavnem razmerju z mornariškim oficirjem Lechom je pred leti govoril ves svet. Elizabeta je sedaj ločena in živi — »svobodno« na Dunaju. Spomladi je demonstrativno vstopila — ne v kloster — marec v — socijalno-demokratsko stranko.

Deset zapovedi za obiskovalce gorskih koč.

1. Vzemi s sabo voleno plahto ali pa spalni žakelj.

2. Ne pozabi železne vsebine nahrbnička: živil za silo, laterne in sveče, suhi žvep, lenk, spirita ali gorilnih tablet, aparata za kuhanje.

3. Stedi z drvni in lučjo. Tudi tvoji nasledniki hčerko nekaj imeti v gorski koči. Opuščaj celonočno kvartanje in razbijanje.

4. Ce najdeš koto umazano, očisti in zapusti jo v najlepšem stanju. Operi posodo, očisti ognjišče, mize, klopi in pospravi postelje.

5. Izprazni posodo, zlasti pa posodo za vodo na ognjišču.

6. Ugasni previdno ogenj in luč.

7. Vpiši se v knjigo, povej kam greš. 8. Zatvori okna, vrata in kočo. Vdrti okno pokvari kočo za vso zimo.

9. Na skakav inkuhah na strehi, če se uporablja za solnčenje.

10. Na pozabi oddati hišnega ključa. — Naznani poškodbe.

Če se zaljubi princesa . . .

I malo Nizozemska ima svojo senzacijo. Za malo Nizozemska pa je to vsekakor velika senacija, ker gre za nič drugega, kot za ljubavno aferto hčerke nizozemske krnice, princese Julije.

Pred kratkim je princesa inkognito in popolnoma priprostoro blečena potovala po nizozemskih mestih. Napravila je vtič mestece devojke. Nekje sobote je bila v Amsterdamu mimo sinagoge, neka tajna sila pa lo je gnala v božji hram. Tam je prisostvovala službi božji in ostala je še tako dolgo v cerkvi da je prišel cerkvenik, ki jo opomnil, da so že vsi zapustili cerkev in da jo zapre. Zdelo se je, da je služba božja v židovskem hramu manj silno delovala. Zadeva pa je bila druga: princeso je omamil glas, zadivila jo je postava tamošnjega kantora.

Kantor je star okoli 30 let in je zelo lep človek. Redek tip vzhodne lepote. Pred kratkim je postal vodvec in žena mu je zapustila dvoje otrok. Princesa Julija se je smrtno zaljubila v njega in zato je aklenila, da daje časa ostane v Amsterdamu. Ker se na noben način ni mogla kantoru približati, je sklenila da ga občuduje in posluša v božjem hramu. Tako so jo videli več sobot v sinagogi in splošno se je smatralo da je tukaj pravo židovsko dekle.

Nihče pravzaprav ni vedel, kdo je ona. Slučajno je to odkril cerkvenik. Nekaj dni ko je šla iz sinagoge, jo je ostro opazoval, vistnisi se je njen podobe v sreči in prisesti domov, je poiskal neko fotografijo. Odkril je, da je tajnatenca tukica — princesa Julija. In da se prepriča o tem, si je izmislil rafiniran trik: Nekaj dni, ko je stopila princesa iz sinagoge, je stopil cerkvenik pred njo ter jo nagovoril: »Kraljevska Visokost . . . Princesa je zardela ter se neglo odstranila. Nekaj dni jo ni bilo bližu: nemadoma pa se je pojavila na stanovanju cerkvenika. Ta jo je preučen vprašal, kaj

da želi, nameri je princesa, po kratek obdelovanju odkrito izjavila, da hoče nekatero informacijo o kantoru. Reka je, da hoče kantoru pomoci, da bo nadaljeval svoje študije.

Cerkvenik je kmalu spoznal, kam paš tako molil, toda molil je kot grob. Ali si jasnil, ki jih znate tudi v Amsterdamu, niso mirovali. Tajnost princese je postala kmalu javna težnost in groza in strah: princesino skrivnost so saznali na dvoru. Presenečenje je bilo velikansko. Princesa je dobila poziv, da se takoj vrne v Amsterdam in skušal so jo odvratiti od kantora. Princesa pa je uporno vratila pri svojem, da namreč ne more živeti brez kantora.

Znano je samo, da je odila nekaj lepega dne njena mati v Amsterdam in da je krenila v sinagogo. Dalje časa se je tam razgovarjala s kantorjem, o čem in kako — to je tajnost. Na Nizozemskem sedaj nestreno pričakujejo, kako se konča ta ljubavna avantura princese Julije.

Ljubljansko gledališče.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

DRAMA:

Začetek ob 20. zvečer.

Sveti dan, 25. dec.: ob 3. pop. »Sumljiva oseba«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven ob 8. zvečer »Magda«. Izven

Stefanov dan, 26. dec.: ob 3. pop. »Paglavka«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven ob 8. zv. »Veronika Deseniška«. Izven

Sobota, 27. dec.: »Zora, dan, noč«. Red B Nedelja, 28. dec.: ob 3. pop. »Firma P. B.«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven ob 8. zvečer »Hamlet«. Izven

Ponedeljek, 29. dec.: Zaprt. Izven Novo leto 1. jan.: ob 8. zvečer »Cyran de Bergerac«. Izven

OPERA:

Začetek ob pol 20. zvečer. Sveti dan, 25. dec.: Trubadur, gostuje tenorist dr. Adrian. Izven Stefanov, 26. dec.: ob 3. pop. »Prodana nevesta«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven Sobota, 27. dec.: »Trubadur«, gostuje tenorist dr. Adrian. Red C Nedelja, 28. dec.: ob 3. pop. »Rigoletto«, gostuje baritonist R. Primožič. Znižane cene. Izven Ponedeljek, 29. dec.: Zaprt.

Torek, 30. dec.: »Sumljiva oseba«. Red A Silvestrov 31. dec.: ob 3. pop. »Danes bomo tiči«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven Novo leto 1. jan.: ob 8. zvečer »Cyran de Bergerac«. Izven

OPERA:

Začetek ob pol 20. zvečer. Sveti dan, 25. dec.: Trubadur, gostuje tenorist dr. Adrian. Izven Stefanov, 26. dec.: ob 3. pop. »Prodana nevesta«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven Sobota, 27. dec.: »Trubadur«, gostuje tenorist dr. Adrian. Red C Nedelja, 28. dec.: ob 3. pop. »Rigoletto«, gostuje baritonist R. Primožič. Znižane cene. Izven Ponedeljek, 29. dec.: Zaprt.

Torek, 30. dec.: »Carjeva nevesta«, gostuje gđe. Gjungjanec iz Zagreba. Red E Silvestrov, 31. dec.: »Netopire«, ljudska predstava pri znižanih cenah. Izven Novo leto 1. jan.: ob 3. pop. »Gorenjski slavček«. Izven

— Božični repertoar ljubljanske drame obsegajo devet raznih dram, ki se bodo vrisile takole: Na sveti dan popoldne ob treh satirčnih Nuščeve komedija »Sumljiva oseba« z gg. Rogozovo, Medvedovo, Putjato, Levarjem, Kraljem, Cesarem itd. zvečer ob osmih prva repriza izvirne Remčeve tragedije »Magde« z gg. Nablocko, Rogozom in Kraljem. Na Štefan dan ob treh popoldne zabavne francoske veselotriga »Pagliavka« z gospo Nablocko v naslovni vlogi, zvečer ob osmih Zupančeva tragedija »Veronika Deseniška« z gg. Šaričevu, Marijo Vero, Levarjem in Rogozom v glavnih vlogah. Vse te predstave bodo igранe Izven abonama. V soboto, dne 27. tm. se vprizeti za abonoma B Nicodometova duhovita ljubljenska komedija »Zora - dan - noč« z gospo Šaričevou in g. Kraljem. V nedeljo 28. tm. Izven abonama popoldne ob treh smerih in komike polna veselotriga »Firma P. B.« z gospo Medvedovo, gospo Šaričevou, gospo Lipahom, Šestom in Putjato v glavnih vlogah. Ob osmih zvečer Izven abonama »Hamlet« z gospo Marijo Vero, Šaričevou, Rogozom, Škrinškom, Lipahom, Kraljem in Pečkom itd. V torek 30. tm. se vprizeti za abonoma A Nuščeva komedija »Sumljiva oseba«. Na starega leta popoldne ob treh Nestroyeva burka z godbo in petjem »Danes bomo tiči«; na novega leta večer »Cyran de Bergerac« v deloma novi zasedbi. Naslovno vlogo prevzame g. Levar, Gučha g. Putjata, Montfleurija g. Povhe. Zadnji dve predstavi sta Izven abonmajha. Vse popoldanske predstave so ljudske predstave pri znižanih cenah.

— Opera. Na prvi božični praznik, dne 25. decembra se izvaja zoper priljubljen »Trubadur« v znani izborni zasedbi. V naslovni vlogi nastopi naš rojak tenorist dr. Adrian, član dunajske Volksopere, ki je v tej vlogi že dosegel splošno priznanje pri naši publiki. V drugih večjih vlogah nastopajo še: gospa Lovšetova in Thierry-Kavčičkova ter gospoda Popov in Zugan. V soboto dne 27. tm. se ponovi ta opera v isti zasedbi za red c. Na Štefan dan, dne 26. decembra se pože opéra »Prodana nevesta« ob & popoldne ob znižanih cenah. V vlogi Marinke nastopi novo angažovana sopraničinja gdđe. Frida Frisikova. Kecala pa poze zoper naš dčerni Beteteto, ki pristevo to vlogo svojim najboljšim kreacijam. Dalje so zaposteni: gdđe. Rosopava in Korenjakova, ter gg. Banovec, Kovač, Mohorič, Šubelj in Debevec. — V nedeljo, dne 28. tm. bo imelo občinstvo priljubno poslušati baritonista-rojaka g. R. Primožiča v naslovni vlogi opere »Rigoletto«, ki je že dosegel splošno priznanje. Gdđe. Frisikova, vojvodo g. Banovec, Magdaleno gdđe. Stilgojeva in Šparafucia z Beteteto. Začetek ob 3. popoldne. Cene znižane — ljudske.

— Opera. Na prvi božični praznik, dne 25. decembra se izvaja zoper priljubljen »Trubadur« v znani izborni zasedbi. V naslovni vlogi nastopi naš rojak tenorist dr. Adrian, član dunajske Volksopere, ki je v tej vlogi že dosegel splošno priznanje pri naši publiki. V drugih večjih vlogah nastopajo še: gospa Lovšetova in Thierry-Kavčičkova ter gospoda Popov in Zugan. V soboto dne 27. tm. se ponovi ta opera v isti zasedbi za red c. Na Štefan dan, dne 26. decembra se pože opéra »Prodana nevesta« ob & popoldne ob znižanih cenah. V vlogi Marinke nastopi novo angažovana sopraničinja gdđe. Frida Frisikova. Kecala pa poze zoper naš dčerni Beteteto, ki pristevo to vlogo svojim najboljšim kreacijam. Dalje so zaposteni: gdđe. Rosopava in Korenjakova, ter gg. Banovec, Kovač, Mohorič, Šubelj in Debevec. — V nedeljo, dne 28. tm. bo imelo občinstvo priljubno poslušati baritonista-rojaka g. R. Primožiča v naslovni vlogi opere »Rigoletto«, ki je že dosegel splošno priznanje. Gdđe. Frisikova, vojvodo g. Banovec, Magdaleno gdđe. Stilgojeva in Šparafucia z Beteteto. Začetek ob 3. popoldne. Cene znižane — ljudske.

— »Pikova damska«. Šimec in Zikova sta včera omogočila Pikovo domo, kakor prejšnji dan Tosco, Hermesa in Lizi, glavnima figurama mistično-romantične pikovke zgodbe je dal Cajkovski v tej svetih operi skoraj do začetka do konca zekrasib prilik, da se lahko povaki in igraški iz-

liva. V vsakem oziru smetniško izčrpana je bila včera Liza. Manj mi je ugajal Herman in to je igralski. Neroden je in enoljuben. Glasovno pa je v Zagrebu, se kaže, pridobil. Njegova višina je sijajna, ne več nesilna, nastavki pa so vendar še proizvoljni, ne vedno utemeljeni in med njimi prevladuje zelo opazno nosni. Da bi se Šimenc hotel podvredni serijo glasbeni obravni, tako glasbeno-teoretični faktor povaki, ne bi mu bil kmalu kak temkem kos. Tembolj nam mora biti žal, da ga naša uprava ni znala pridržati in je vsled tega virgina marsik skozi okno, kar bi morda zadostovalo za ohranitev Šimencu pet-ali večkrat. Ostali solisti, med njimi Popov (Jelecki), Cvejic (Tomšek), Ropasova (Groščina) itd. pojavile vredni. Predstava je bila v splošnem animirala, gledališča polno in odobriteljnih ploskanj zelo mnogo. Najmanj ugaša tretja slika, ki je skoro brez pozrite, suha in načelna dosegla v nih vsekodnevno dolgočasnost. Vodstvo v režiji in v turnirjih, kjer je bil dr. Lasker odštek, tako doletelo. Kar odlikuje Laskerjevo igro v Newyorku pred njegovim tekmemecem, je notranja vrednost njegovih partij, lepotna in globična njih zamisljenočnost, dočim je bilo pri Capablanči občudovati samo njegovo virtuozen teknika. Dočim je Lasker igral v Newyorku lepo številno partij, katere se z užitkom ponavljajo, so bile partije Capablanče v tem turnirju precej dolgočasne in zdaj se, da je pred 10 leti v velikem prvenstvenem turnirju v Petrogradu igral mnogo slikovitejše in v večju fantazijo. Omembne vrednočne vrednosti pa je dalje dejstvo, da se je moral Capablanca vedno zadovoljiti z drugim mestom, kadar je igral v turnirju tudi Lasker in le v turnirjih, kjer je bil dr. Lasker odštek, tako doletelo. Kar odlikuje Laskerjevo igro v Newyorku pred njegovim tekmemecem, je notranja vrednost njegovih partij, lepotna in globična njih zamisljenočnost, dočim je bilo pri Capablanči občudovati samo njegovo virtuozen teknika. Dočim je Lasker igral v Newyorku lepo številno partij, katere se z užitkom ponavljajo, so bile partije Capablanče v tem turnirju precej dolgočasne in zdaj se, da je pred 10 leti v velikem prvenstvenem turnirju v Petrogradu igral mnogo slikovitejše in v večju fantazijo. Omembne vrednočne vrednosti pa je dalje dejstvo, da se je moral Capablanca vedno zadovoljiti z drugim mestom, kadar je igral v turnirju tudi Lasker in le v turnirjih, kjer je bil dr. Lasker odštek, tako doletelo. Kar odlikuje Laskerjevo igro v Newyorku pred njegovim tekmemecem, je notranja vrednost njegovih partij, lepotna in globična njih zamisljenočnost, dočim je bilo pri Capablanči občudovati samo njegovo virtuozen teknika. Dočim je Lasker igral v Newyorku lepo številno partij, katere se z užitkom ponavljajo, so bile partije Capablanče v tem turnirju precej dolgočasne in zdaj se, da je pred 10 leti v velikem prvenstvenem turnirju v Petrogradu igral mnogo slikovitejše in v večju fantazijo. Omembne vrednočne v

Specjalna mehanična delavnica za poprave pisalnikov, rečenskih in drugih strojev LUDOVIK BARAGA, Ljubljana, Selenburgova ulica 6.

KOŽUHOVINA L. ROT

vseh vrst na izbiro pri

Ljubljana, Gradišče 7.

Strojenje, barvanje, izdelava kožuhovine. — Nakup kož divjadi.

II. književna tombola

Jugoslovenske Matice. — Žrebjanje prvak dveh številk nepreklicno dne 24. januarja 1925.

Tablice 23 dinarje.

7850

Električni kuhalni in kurini aparati, električni motorji, električna razvajaljiveva, električne **RADIO**-aparati z zajemljeno deblino novosti. — Spremenjanjem in žičnim tekom. Se prijaviti tudi na poskušnjo. Radio maturiraj za amaterje, jake cene, najcenejši nakupi vč.

ELEKTRO-COMPANY, d. o. o. 2.

Vocatio 7855

7850

Čez 50 let se uporablja z najboljšim uspehom 1921.

Piccolijeva želodčna tlinkatura

kažejo krepko želodec, pospešuje slast v odprti relesa.

Nardila sprejema

lekarna dr. G. Piccoli

Ljubljana, Dunajska cesta.

7850

Zahvala.

7844

hujšo ne moremo osebno zahvaliti vlademu poslužitelju za ljubezno sočutje ob teki obolenosti in ho nam je amul naš istreni ljubljeni soprog, gospod.

Henrik Cocron
polkovnik v p.

mi je sčita potreba, da tem potom izstrem gimbokom. Čestit aktivno za lepo cvetje in izredno mnogo bojico ter častite spremembo pod pogreba dragega pokojnika.

Zlasti se zahvaljujem čen. p. a. strukturniku zbrani, ki je političnik izkazal posebno vojniko čestit in radu, ki bi v njegovi domovini ne mogel biti pustost.

Daleje se zahvaljujem čen. telčarskemu podjetju Miklavčič & Co. ter zastopstvu takojnjega avstrijskega konzulata za izredno sočutje.

V Ljubljani, dne 24. decembra 1924.

Marija Cocron, red. pl. Polz.

7844

Zahvala.

Zahvaljujemo znamenitemu poslužilcu, ki smo mu prejeli ob prilici smrti in pogrebu naše nepoznane sestre in tebe, gospode.

Marjane Zadnikar roj. Hubad

Imam tudi za poškodene življenje večer in cestje se tem potem vsem uspešnejšje zavratim.

Pozaboj pa nas vse dobrodošle zahvalit se Pevščemu zbiru "Glasbeni zavod" za v sreči segajoči žaloščnik, ljabli, prostovrij, gudi, in relevantnosti društva, gledališki upravi in Članom gledališča, zastopnikom občini, uradov in komisij, članom poslom in stanovskim tovarštvom, končno veem, ki so niso negovalno počakajte tako neuspešno spremljati na njed zadaj pos.

V Ljubljani, dne 28. decembra 1924.

Metelj Hubad, Matej Hubad, Marija Podgoršek, Ivana Šmid, posloviljence.

7844

Ljubljana, Gradiste 7.

Strojenje, barvanje, izdelava kožuhovine. — Nakup kož divjadi.

7844

Pisalni stropi, poligrafije in mehanična delavnica 2391 (opevajalnice) L. BARAGA, Ljubljana, Selenburgova ulica 6.

Za prodati

1. partija potpuno novog stolarskog gradjevnog materijala: pozori z rodom, kružna vrata, vrata za smotnice i kloce, portalski pozori, kompletno okovano. Dopise i upite pod broj "Za" — 3920 na Publike, 1. a. oglasi zaved, Zagreb, Gundulićeva 11.

Drva trboveljski premog
H. Petrič
Ljubljana
Gospodarska cesta 8
Telefon 248

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

7824

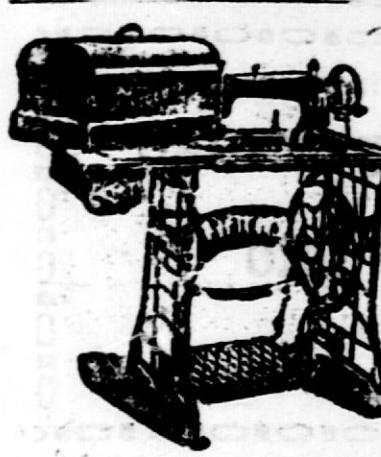
7824

7503

TALMONE ČOKOLADA

IPAK NAJBOLJA

Glavno zastopstvo in skladišče po tevorni ki ceni Rade Kundič, Žgorska ul. 1, Ječ 8-90

15 letno jamstvo

nejpopolnejši S. DEWER širšni stroj s pogrevljivim transporterjem (grabelci) z enostavnim premikom je pripravljen za stapanje, vezanje ali šivanje

LUD. BARAGA
LJUBLJANA
Seleburgova ulica 6/1. 116T

VILA IN AUTO ZASTONJ!

Elegantno urejena popolnoma meblirana, z zagriznimi tanetami in popolno razvedrjavljeno opremljena vila sestavljena iz 8 sob in nostranskih lokal, prostih hipotek, približno 1000 m² vrha, garnito z modernim štirisedmim kritim avtomobilom, z valogom 1000 l benzina, (postavi se v kraj, kjer želi dobiti) in na še 40.000 drugih lepih dobitkov v vrednosti

60.000 dollarjev

bo razdeljen med one, ki nam pridejo najmanj pet naročnikov za naše znane te, svetovnoznanstvene preprave. Vsakdo dobne darilo. Prima garantira za pošteno razdelitev diril. Prospekti se dostavijo onemu, ki poslije 7 d. na kritje stroškov v firmi: Gesellschaft für chemische und metallurgische Industrien m. b. H., Wien XIII/2., Wissortlgasse 5. 7. 68

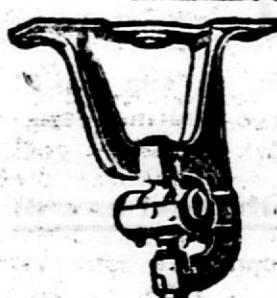
Alfonz Breznik

bliži učitelj Glasb. Matice in sodni Izvedenec.
Najstare Ša in najposobnejša tvrdka Jugoslavije.
Ljubljana, Mestni trg 3 v lastni tisti po legi registrata.

Zaloge in izposojevalnica najboljših klavirjev, pianinov in harmonijev Steinway & Sons, Förster, Höglzi, Hofmann, Original Stein, Czapski etc. — Prodaja a tudi na obroku — Povratak in učinkovanje najcenejše. — Najzornejše violine, godala vseh vrst in najboljše strune angros detali. 1420

TRANSMISIJE

osovine, ležaje, remenice, spojke, postavne obrute i. t. d. Isporučuje uz najniže tvornične cijene:

Industrijsko d. d.
,,ALAT''
Tvornica strojeva i alata
ZAGREB

7501 Telefon 4-11 Gojeva ul. 59.

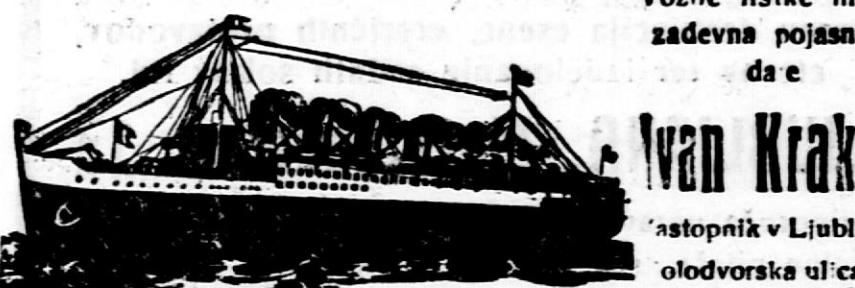
CIE. GLE. TRANSATLANTIQUE

Najhitrejša vožnja v Sev. Ameriko samo 6 dni čez morje

Havre-New York, Cuba in Meksiko

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo Slavenska banka d. d. v Zagrebu.

Vozne listke in to zadevna pojasnila da e

Ivan Kraker
zastopnik v Ljubljani
Golovska ulica 41
2534

Popolnoma varno naložite denar v

Ljubljansko posojilnico v Ljubljani, Mestni trg št. 6

ker ima že nad

10.000.000 Dinarjamstveno glavnico.

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodnejše.

Stalne vloge z odpovednim rokom obrestujejo po domovom. Sprejema v inkaso fakture in cesije terjetave. Po vložilu daje le proti polni varnost: na vknjižbo in proti poroštvo.

Telefon štev. 9. 152 T Telefon štev. 9.

Razpis voženj.

Mestna občina ljubljanska razpisuje za leto 1925 en del mestnih voženj in sicer:

a) navadne mestne vožnje t. j. prepejava vsakovrstnega materiala snega itc. Izrecno se poveda, da se te vožnje oddajajo samo po potrebi.

V ponudbi je navesti dnevne meze za par močnih konj s hlapcem in vožnjo prvega.

b) Razvajanje pr-mora s kolodvora:

1. v misino in ekstramo,

2. v skladiste na Poljanski pašini.

Oferati je vozne per wagon (10.000 kg).

c) Razvajanje gramoza po srednjedileških cestah in ulicah, odvajanje bata itc. ter vožnja s pnevmatičnim vromen.

Navesti te dnevne meze za par konj s hlapcem in prvega.

Vse vožnje se naročajo po potrebi in mora imeti izdržitelj vedno omo številovo voznikov na razpolago, katero se bode od njega zahtevalo.

Delavni čas je običajen kakor za mestne vožnje t. j. od 7. ure do 11. ure in od 13. ure do 17. ure.

Oferiti je obvezno le za leto 1925.

Vadij se vložiti pri mestni hlagi in sicer za vadil pod a)

Din 20.000—, za vožnje pod b) Din 20.000— in za vožnje pod c) Din 10.000—.

Pravilno kolekovanje ponudbe je vložiti do 31. decembra 1924 do 10. ure pri mestnem stavbenem uradu.

Vse t zadevne rodovne podatke daje mestni stavbeni urad v navadnih u adih urah.

Omenja pa se, da si mestni magistrat pridržuje izrečne pravice opravljati vse vožnje v lastni režiji, oziroma oddati le del voženj po lastnem prevdarku.

Mestni magistrat ljubljanski
dne 20. decembra 1924.

Slavenska banka d. d.

podružnica: Ljubljana.

Centrala: ZAGREB

Vplačana delniška glavnica in rezerve preko 120.000.000 Dlu.

7729

Mesne zastupnike

u svim večim gradovima države, koji razpozna pravoklansim vezama in referencama, traži elektrotehniku, fabrika. Ponude slati: Društvo za elektrotehniku i fabrike kabela A. D. Veliki Bečkeret

Izšla je Blasnikova : VELIKA: PRATIKA za navadno leto 1925 ki ima 365 dni.

VELIKA PRATIKA je na s a r s št. slovenski kmetijski koledar, koji je bil najbolj vpoštovan že od naših pradodov.

Tudi letnja obzirna Izdaja se odličuje po bogati vsebini, zato pride prav vsaki slovenski rodinci.

Dobi se v vseh trgovinah po Sloveniji in starem 5 D.

Ker bi jo pa ne bilo dobiti, naj se nroti po d

pisnic pri J. Blasnika navadnih

fisarja in litografiji zavoda

Ljubljana, Brod St. 12.

6146

Prepričajte se, da je knjigoveznica

A. FELDSTEIN, Ljubljana
Vidovdanska c. 12. Vidovdanska c. 12.

najboljša in najcenejša.

Mehanično umetno vezenje

večernih in plečnih tolet z zlatom in srebrom, izdelovanje vsake v stilu belih in s panch vezenin, entlanje, predlitkanje

Matek, Ljubljana

(poleg hotela „Štrukelj“).

7814

Malo perilo, paramlice, kravate t. dr. po izredno nizkih cenah.

Naznanjam slavnemu občinstvu, da sem opustil trgovski lokal v Komenskega ul. 23 in da budem imel še vedno zalogo poštiva poleg svoje mizarske delavnice na

Karlovske cesti št. 22.

Na izbiro spalnice iz trdega in mehkega lesa, oprave za jedilne sobe in kuhinje. — Sprejemam vsakovrstna naročila.

Se priporočam

Jos. Andlovio

Karlovsko c. 22 (na dvorišču).

MERAKL

boje mastila, lakove, stek, emalte, kistove in garančirano čistil firmita najbolje kakovosti nudi

Medić - Zanki

družba z omogočeno zasebo
MARIBOR LJUBLJANA NOVI SAD podružnica centrala skladiste

TVORNICE:
LJUBLJANA-MEDVOODE 2038

Enakomerna velikost
krivo in nalična izraba topote. Prična oblika. Izredno varčno kurivo za domačo, obrto, industrijske kurenje. Proizvajamo za centralne kurjevale in pekarne.

brikete

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo

ING. LOVRO MAURER
LJUBLJANA SV. PETRA CESTA 48 LJUBLJANA

KOŽUHOVINA

vzalogni, se priporoča FILIP BIZJAK

krzinarstvo
Liubljana, Gospodarska c. 13. (Kolizej).

Podružnica: Beograd, Biograd, Brod n. S., Celje, Dubrovnik, Gor. Radgona, Kranj, Miribor, Murska Sobota, Novi Sad, Osijek, Sarajevo, Sombor, Sušak, Šabac, Sibenik, Vršac, Wien.

Ekspozititure: Rogaska Slatina (sezonska), Škofja Loka in Jesenice.

Rafilacije: Slovenska banka, Ljubljana, in Jugoslavenska banka, d. d. Split.

Lastne agencije v Južni Ameriki Buenos Aires, Rosario de Santa Fé; v Severni Ameriki: v vseh večih mestih direktno bančne zveze.

Posebno vse bančne in trgovske posloge z inozemstvom, posebno z Italijo in Austrijo.

Olažuje posle eksporterjem in importerjem s tem, da jim ekskomptira menice v lithak, karok tudi v drugih inozemskih valutah.

Otvorja skreditne, izstavlja garancijska pluma ter izvršuje vse bančne posloge najboljšega. Vloge na knjižice in v tekoči računi obrestu e najpovoljnije.

